

PISSARRA

Revista d'ensenyament de les Illes · febrer-abril 2019 · núm.154

CAL POSAR LÍMITS AL TURISME?

Propostes educatives
per al 26 de maig
pàg. 20-29

Des del mes de febrer la seu de l'STEI Intersindical de Pitiüses ha canviat d'adreça.

Després de molts d'anys d'atendre a l'afiliació al carrer Madrid número 7, s'ha traslladat al carrer Arxiduc Lluís Salvador número 10 baixos.

Aquest local va estar ocupat per L'Alliance Française i està situat darreta el Consell Insular i de la Clínica del Rosari. El número de telèfon és el mateix de sempre 971303912.

PISSARRA

Número 154

STEI INTERSINDICAL

EDITA:

Sindicat de Treballadores i
Treballadors Intersindical de
les Illes Balears

Carrer Jaume Ferran, 58
07004 Palma
Tel. 971 90 16 00
Fax. 971 90 35 35
Pàg. Web: www.stei.cat
E-mail:
mallorca@stei.cat
llevant@stei.cat
inca@stei.cat
menorca@stei.cat
eivissa@stei.cat

**CONSELL DE DIRECCIÓ
I REDACCIÓ:**

Francesc Xavier Alomar Novila
Sebastià Bonet Maimó
Maria Camps Sintes
Francesc Garcias Capellà
Dana Garcias Mas
Tomàs Martínez Miró
Lluís Segura Gelabert
Joana Tur Planells

COORDINACIÓ:

Montserrat Nadal Fullana

S'agraeix la col·laboració de les
autores i dels autors dels
articles.

MAQUETACIÓ I COMPOSICIÓ

Toni Martínez Miró

Escola de Formació i
Mitjans Didàctics.
C/ Maria Canals, 13
07005 Palma
Tel. 971 91 00 60

PUBLICITAT:

Jaume Ferran, 58
07004 Palma
Tel. 971 90 16 00

DISSENY DE LA PORTADA:

Toni Martínez Miró

FOTOS:

CEIP Sant Miquel Son Carrió
Conselleria d'Innovació, Recerca
i Turisme
Fons Pitiús de Cooperació
GOB Menorca
Pere Alzina
Arxiu STEI
Internet

Els articles publicats en aquesta
revista expressen únicament
l'opinió de les seves autores i
dels seus autors.

Dipòsit Legal: PM 533/77
ISSN: 1133-052X

ÍNDEX

4 EDITORIAL

5-6 L'AMENÇA DE LA DESESTACIONALITZACIÓ TURÍSTICA
JOAN LLUÍS FERRER

7-10 EIVISSA I TURISME, UN BINOMI D'ÈXIT QUE PODRIA
MORIR D'ÈXIT?
MAURICI CUESTA

11-13 MENORCA I EL TURISME. CONTENCIIONS I ATRACTIUS
GOB MENORCA

14-16 ELS IMPACTES DE LA TURISTITZACIÓ
MARGALIDA RAMIS

17-19 #BETTERINWINTER O #FULLALLYEARROUND?
TERRAFERIDA

20-29 PROPOSTES EDUCATIVES PER AL 26 DE MAIG

30-32 LES BASES D'UN MODEL DE TURISME SOSTENIBLE
ISABEL BUSQUETS

33-35 DE LA REVOLUCIÓ INDUSTRIAL AL TOT INCLÒS
TOMEU ESTELRICH

36-38 ELS INICIS DE L'EDUCACIÓ A MENORCA
PERE ALZINA

39-40 AINA MOLL, LA TENACITAT I LA DIPLOMÀCIA
M. MAGDALENA GELABERT

41-42 PROJECTE M'AGRANA: TRENCANT ELS MURS QUE FAN
POSSIBLE LA INCLUSIÓ
MONTSERRAT NADAL

43 SABEU EL QUE PASSA AL 0-3?
ASSAMBLEA 0-3

44-45 ELS ODS COM A EINA DE TRANSFORMACIÓ SOCIAL
FONS PITIÚS DE COOPERACIÓ

46-48 VIATGE A XEFXAOUEN, UNA EXPERIÈNCIA INOBLIDABLE
SANDRA SERRA

49-50 1R CONGRÉS INTERNACIONAL DE FORMACIÓ PROFES-
SIONAL I 1A TROBADA DE CENTRES INTEGRATS D'FP
TOMEU ESTELRICH

51 CONGRÉS PEDAGOGIA CUBA 2019
SECRETARIA DE RELACIONS INSTITUCIONALS DE L'STEI INTERSINDICAL

TOTES LES REVISTES PISSARRA AL VOSTRE ABAST

Podreu trobar tots els números
de les revistes Pissarra que
s'han publicat al llarg de tots
aquests anys en aquesta adreça:
<http://ibdigital.uib.es/greenstone/collect/pissarraVolums/>

PISSARRA - Volums complets
Revista periòdica d'informació
de l'ensenyament de les Illes Balears

Universitat de
les Illes Balears

STEI
INTERINDICAL

EDITORIAL

No hi ha cap dubte que tot allò que envolta el fenomen del turisme, a les Illes Balears i a molts altres indrets del nostre entorn, és una qüestió d'una actualitat indiscutible des de fa un grapat d'anys. Com diu un dels autors dels articles que podreu llegir en aquesta *Pissarra*, “les illes s'han convertit en una autèntica aglomeració social i en un exemple d'insostenibilitat en l'àmbit mediambiental”.

El cas és que, des de fa uns quants estius, els residents a les Illes Balears tenim la sensació de viure en un autèntic col·lapse, amb carreteres estibades de cotxes, amb retencions a les sortides dels nostres municipis, amb platges i paratges naturals –en altre temps tranquils i idíl·lics– que pateixen una veritable invasió de visitants; en una paraula, que ens hem topat de front amb tot un seguit d'incomoditats i de mancances, a les quals no estam gens acostumats.

Un altre factor que es veu fortament afectat per l'impacte del turisme a un territori limitat com són les Illes Balears és el medi ambient i allò que es coneix com la “petjada ecològica”. Aquesta amenaça és tan gran que els representants de l'ecologisme social i polític consideren que les Illes viuen “una situació de risc”, i que l'aposta de dècades per aquest monocultiu turístic intensiu com a principal motor econòmic de la nostra Comunitat autònoma ens ha abocat a l'extrem en que “tota l'illa s'explota turísticament per donar resposta a les exigències de la maquinària turística”.

Per no parlar d'altres conseqüències del fet turístic, com el desplaçament de persones residents i els desnonaments, fruit dels processos de gentrificació que s'estenen a tot el territori, a causa de la mercantilització turística dels habitatges. O de les conseqüències que té en l'empitjorament de les condicions de treball, l'augment de la precarietat i les dificultats per a poder assolir una ocupació estable i de qualitat. De totes aquestes qüestions, trobareu articles en aquesta revista que parlen de la realitat de les Pitiüses, de Menorca i de Mallorca.

El paper de les Administracions és clau a l'hora de fer front a aquesta realitat econòmica, social i mediambiental tan alarmant. Per aquest motiu, també podreu conèixer a les pàgines d'aquesta *Pissarra* les actuacions dutes a terme per part de la Conselleria de Turisme durant l'actual legislatura, com a fruit dels Acords del Canvi; així com també els projectes que s'han pogut dur a terme amb els doblers de les places turístiques i amb la recaptació de l'Impost de Turisme Sostenible.

Com a sindicat sociopolític que som, arrelats al territori de les malmeses Illes Balears, des de l'STEI Intersindical tenim molt clar que és l'hora, que no es pot esperar, i que s'han de fer passes de bon de veres en la recerca i establiment d'un nou model econòmic que sigui veritablement just per a les persones i per al medi ambient de les Illes Balears. No s'hi val a badar, calen solucions i actuacions immediates i de calat profund.

DAVANT LES PROPERES ELECCIONS AUTONÒMIQUES

L'STEI Intersindical fa una crida a la ciutadania de les Illes Balears perquè prengui consciència de que, si volem una veritable justícia social, cal una empenta de debò per una política educativa valenta que solucioni els problemes de l'educació a les Illes Balears.

Manifestam als partits polítics que es presenten a les eleccions autonòmiques que, per l'STEI Intersindical, aquestes qüestions són inajornables:

- Reconstruir la dignitat de l'educació i de la tasca docent: l'educació és un dret universal i fonamental que ha de garantir la igualtat d'oportunitats i l'èxit educatiu per a tot l'alumnat, amb independència del seu origen i classe social. Cal incrementar el seu finançament fins a assolir com a mínim el 7% del PIB.
- Educar de manera inclusiva, amb l'atenció adequada i amb els mitjans necessaris de les desigualtats, amb la inclusió de la coeducació i de les diversitats afectives. Una educació per a la convivència i la solidaritat.
- Assegurar la presència de la llengua catalana com a llengua vehicular de l'ensenyament en tots els nivells educatius, com la millor eina per a la cohesió social i l'acollida dels nous nadius. Per unes polítiques valentes que donin la importància i el tractament que es mereix la llengua pròpia de les Illes Balears.
- Potenciar el diàleg social i negociador, tant amb la comunitat educativa com amb els representants del professorat a la Mesa Sectorial d'Educació.
- Establir plantilles docents suficients per a atendre totes les necessitats. Dignificació de la tasca docent i plena recuperació i millora de les condicions laborals, econòmiques i socials del professorat.
- Abaixar de manera dràstica les ràtios d'alumnes per aula. Execució en uns terminis més breus del Pla d'Infraestructures Educatives i reducció efectiva de les aules prefabricades.
- Reduir la taxa d'interinitat de manera inclusiva i recuperació del Pacte d'estabilitat per al professorat interí.
- Recuperar la gestió democràtica dels centres educatius, amb la participació de la comunitat educativa, clau per a la consecució dels fins proposats en la planificació educativa. No als sistemes encoberts de selecció del professorat per part de l'equip directiu.

L'STEI Intersindical defensarà les seves propostes programàtiques tant a l'ensenyament públic com al concertat que han definit, amb el suport majoritari del professorat, les nostres iniciatives a les eleccions sindicals. També s'oposarà frontalment, governi qui governi, a qualsevol intent de denigrar la professió docent i la seva tasca tan valuosa per a la cohesió social; així com també davant el més mínim atac a la llengua catalana.

L'AMENANÇA DE LA DESESTACIONALITZACIÓ TURÍSTICA

Joan Lluís Ferrer

Periodista. Autor de "Ibiza, la destrucción del paraíso"

Tothom sap com de petita és l'illa d'Eivissa (571 km²) i tothom es fa una idea aproximada de com de gran és Cuba (109.884 km²). Idò bé, Eivissa rep al cap de l'any quasi els mateixos turistes que tot Cuba. Entre maig i principis d'octubre, una allau de quatre milions de persones procedents de tota Europa arriba a les illes Pitiüses per passar les seues vacances i divertir-se. Això passa damunt un territori amb 150.000 persones de població fixa (Eivissa) i 12.000 (Formentera).

Aquesta massificació turística no té precedents. És difícil trobar en el planeta llocs tant petits on s'acumuli tanta gent. Hauríem de recórrer a casos ex-

tremes per trobar comparacions acceptables. Segons l'Índex de Pressió Humana que anualment elabora la Universitat de les Illes Balears (UIB), en el moment de màxima ocupació, en el mes d'agost, Eivissa té damunt el seu territori prop de 380.000 persones, que arribaran a les 400.000 l'any 2020 si es manté la mateixa tendència. En resum: un formiguer humà que converteix l'illa en una autèntica aglomeració social i en un exemple d'insostenibilitat en l'àmbit mediambiental.

Des de l'any 2014, aproximadament, Eivissa ha entrat en l'època dels rècords. De fet, no n'ha sortit mai, d'aquesta espiral. L'arribada de passatgers està patint pujades de vertigen d'un any per

l'altre. Només des de 2018 sembla haver-se frenat aquesta tendència. Però s'ha frenat, no s'ha reduït. Quatre milions d'arribades en un any. Estam, per tant, damunt el cim de les xifres de massificació més espectaculars que mai s'han vist.

En què es tradueix això, a nivell pràctic? Anar a la platja a prendre el sol damunt la teua tovallola és una aventura. Superar la prova dels embussos de trànsit a les carreteres sense perdre els nervis és gairebé impossible. No sentir renous d'alguna sala de festa, música a tot volum sortint d'alguna casa de camp o d'algun iot a la costa és també una pretensió innocent durant tot l'estiu. Acudir als serveis públics

(Urgències de l'hospital, jutjats, etc.) és exposar-se a esperar durant hores. Tot això, per no parlar dels impactes damunt el medi natural: la plaga de iots damunt la posidònia mata aquesta planta submarina imprescindible per a la supervivència de les platges i la salut de l'atmosfera.

Bé, això és l'estiu. Sempre queda l'esperança de l'hivern, quan tot això s'esvaeix com un malson i és possible gaudir d'un simulacre prou acceptable del que hauria de ser Eivissa. Però ara les autoritats turístiques i empresarials estan aconseguint un dels seus objectius més irrenunciables: la desestacionalització. És a dir, portar turisme a l'hivern.

Fa dècades que s'en parla d'això, i per ara mai no havia funcionat. Des de fa quatre o cinc anys, però, el cert és que la temporada es va allargant. De manera lenta i potser imperceptible, però inequívoca. Alguns mesos de maig ja han rebut els mateixos turistes que el mes de juny de fa cinc o sis anys enrere. I pel que fa a octubre, cada cop s'assembla més a setembre.

La desestacionalització és un perill per al medi ambient i per a la convivència pública. Multiplicar la població que tenen Eivissa i Formentera durant l'hivern equival a multiplicar el número i la inten-

sitat dels impactes ecològics. El simple fet que arribin milers de persones més durant la temporada baixa augmentaria la pressió sobre les depuradores (que a Eivissa només depuren a mitges), saturaria les carreteres igual que a l'estiu, i ajudaria a col·lapsar els serveis públics tal i com passa a la temporada alta. Les administracions mai poden anar tan aviat a l'hora d'ampliar les infraestructures com creix la població. Si això ja passa ara amb el turisme concentrat a l'estiu, què passarà quan aquesta massificació s'escampi a l'hivern?

Els defensors de la desestacionalització incorren en dues grans equivocacions. Una d'elles és que "cal augmentar el turisme a la temporada baixa perquè es redueixi la massificació a la temporada alta". Un objectiu inequívocament innocent i ingenu. Com pensam dir a la gent: "No, no vengueu a l'estiu, veniu a l'hivern"? Com impedirem que segueixi augmentant el número de turistes a l'estiu? El que acabarem tenint és més gent tant a la temporada alta com a la temporada baixa. Hi haurà, inevitablement, un augment linial i global de població a Eivissa en el conjunt de l'any, amb totes les conseqüències socials i ambientals que això comporta.

L'altra gran fal·làcia consisteix a pensar que el turisme d'hivern "serà més pacífic" que el d'estiu. Pensar això és pensar que

el món de les discoteques i de l'oci nocturn estaran badant durant l'hivern, amb les mans plegades. Una altra mostra d'ingenuïtat. Tan aviat com el món de la nit descobreixi els beneficis que pot tenir amb el turisme d'hivern, tendrem discoteques obertes des de gener fins a desembre ininterrompudament, hi haurà renou tant si plou com si fa sol, i tant si és Nadal com si estam en agost. Els problemes de l'estiu s'hauran escampat aleshores a tot l'any.

El turisme és una font d'ingressos a la qual no s'ha de renunciar, però resituant-la dins uns límits de sostenibilitat. I la desestacionalització, avui en dia, desborda qualsevol pretensió de sostenibilitat i convivència. El més greu és que aquesta amenaça no només té el suport entusiasta dels dos grans partits polítics i els empresaris, sinó també de sindicats, formacions d'esquerreres de tot signe i entitats socials. De fet, costa trobar testimonis de rebuig a la desestacionalització a les Pitiüses.

Eivissa i Formentera no es poden permetre ni un turista més, ni a l'estiu ni a l'hivern. Cal aturar aquesta allau per recuperar la qualitat de vida. Com diuen els farmacèutics, no hi ha verins, només hi ha dosis. Depenent de si la dosi és l'adequada o és excessiva, tenim un medicament o un verí. No ens enverinem més. ■

EIVISSA I TURISME, UN BINOMI D'ÈXIT QUE PODRIA MORIR D'ÈXIT?

Maurici Cuesta i Labèrnia,
Historiador i professor d'Educació Secundària

La dupla que formen l'illa d'Eivissa i el turisme fa dècades que es va formar. La importància de les activitats del turisme per a la Pitiüsa major és evident i afecta múltiples camps. Darrerament moltes veus alerten sobre els efectes perversos d'alguns aspectes del turisme sobre el benestar dels ciutadans eivissencs i la qualitat ambiental. Aquestes expressions han anat cresquant des de fa una vintena d'anys fins -quan aparegueren en un pla acadèmic i de protestes puntuals- arribar a fer-se molt presents en els darrers tres anys, especialment a partir de l'exitosa temporada d'estiu de 2016. Èxit quantitatiu, s'ha de dir. D'aquestes qüestions tracta aquest article.

En primer lloc pens que és interessant fer un repàs a la relació entre Eivissa i el turisme i els efectes d'aquest sobre la primera. La relació ve des de principis del segle XX, en arribar a l'illa els primers viatgers, les quals impressions narrades i expressades ajudaren a donar a conèixer una illa poc coneguda a Europa i lluny de les rutes del turisme d'aleshores. Part de la societat illenca començà a orientar activitats econòmiques cap a un turisme que anava passant d'aquells primers viatgers a un turisme minoritari però en ascens constant fins al 1936. La represa del turisme als anys 1950 fou l'avantsala de l'arribada del turisme de masses, als anys 1960. Aquest, basat en el sol i platja de l'estiu, el paisatge mediterrani illenc intacte i

els encants d'una societat poc modernitzada i sofisticada.

Amb el revulsiu que significaren l'obertura de l'aeroport des Codolar, el 1958, i la recepció de vols directes internacionals, el 1966, el turisme de masses començà a establir una relació ben estreta amb l'illa d'Eivissa. Orígens com França, el Regne Unit, Alemanya, els Països Baixos, Bèlgica, Itàlia, Suïssa, entre d'altres, es posaren a emetre turistes en cerca de noves experiències a Eivissa i, molts, també a Formentera.

Els canvis ocasionats per aquesta estreta relació foren múltiples i canviaren com cap altre fenomen històric la fesomia de l'illa. En l'àmbit territorial, es desenvoluparien zones

turístiques d'allotjament i oferta complementària, unes annexes als nuclis urbans existents, d'altres en zones costaneres verges que anaren urbanitzant-se. El paisatge d'aquests indrets es modificaria paulatinament. S'obririen -o eixamplarien- vies rodades d'accés. Les platges en entorns urbans començarien a adoptar un estat urbà o semiurbà. Xarxes d'abastiment d'aigua, enllumenat, clavegueram, sanejament d'aigua, telefonia, etc, s'anaren establint, tot i que amb un retard notori respecte de l'edificació i de la urbanització de les zones turístiques incipients. També

aparegué una infraestructura estratègica, el ja mencionat aeròdrom.

Socialment es donaria un aprofundiment en el procés de modernització de la societat autòctona, amb els consegüents intercanvis i influències entre població local i visitant (tot i que en moltes situacions, la relació sols era de mera acceptació mútua). Amb el turisme de masses estiuenc arribaren modes i comportaments socials en plena dictadura franquista que haguessin tengut molt més difícil el seu establiment en un altre lloc sense l'obertura que du aparellada una

destinació turística internacional. Es donarien relacions de naturalesa diversa entre residents i turistes. Algunes d'aquestes significaren noves famílies.

També es registrarien canvis de diversa mena a nivell poblacional, com pel que fa a xifres absolutes, amb un creixement poblacional sostingut elevadíssim: un 41% entre 1970 i 1981, 20,6% 1991-1981, 21,8% 2001-1991 i 51,6% 2011-2001 (sense que la tendència s'hagi alentit) gràcies, sobretot, a l'arribada de població immigrant en cerca de llocs de feina terciaris, tant d'altres zones de l'Estat espanyol com, en menor nombre, d'alguns països europeus i d'altres continents. La composició de la població també variaria en enjovenir-se, factor que s'afegiria a l'augment de la natalitat propiciat per un *baby boom* coincident en el temps amb els inicis del turisme de masses. El poblament del territori eivissenc iniciaria una lenta però constant transformació en anar creixent els habitants dels entorns urbans, i de població concentrada, respecte dels entorns rurals, de població dispersa, i que havien estat majoria tradicionalment. Òbviament, la composició de la població eivissenca per orígens, per nacionalitats i llengües i cultures familiars es modificaria substancialment i duria aparellada una multiètnicitat que el 2019 és de les més variades de l'entorn mediterrani occidental.

L'economia eivissenca, més diversificada als anys 1950 del que es venia pensant, passaria per uns canvis substancials, el principal dels quals seria el pas d'una predominància del sector primari al terciari, amb unes activitats econòmiques destacades com l'allotjament turístic, la restauració, el comerç, l'oferta complementària al turisme i la construcció, activitats que varen atreure inversions i mà d'obra, tant local com forana. L'estacionalitat d'aquestes activitats seria acusada, la qual cosa duria aparellada la fluctuació de mà d'obra contractada i d'activitat econòmica, una de les característiques més presents de l'economia eivissenca fins a l'actualitat. Les entrades de materials d'obra, de construcció i de béns per a la distribució per a les activitats terciàries pujarien notablement al port d'Eivissa, així com l'arribada i sortida de passatgers d'aquest i de l'aeroport. Les empreses que operarien en el mercat terciari eivissenc serien majoritàriament de participació de població eivissenca. La renda per càpita variaria notablement i es produiria una distribució d'aquesta entre bona part de la població, aspecte confirmat per la necessitat d'arribada de nous contingents demogràfics per a la població activa.

Culturalment, l'establiment del turisme de masses coincidiria amb un arrelament de molts artistes provinents de l'Estat espanyol i, especialment, de països nord i centreeuropeus, la qual cosa significaria una innovació i varietat considerable de registres artístics (en la pintura, l'escultura, l'artesanía, la música, la literatura, etc.). L'arribada d'artistes i de professionals liberals forans tendria una notable incidència en els àmbits social i cultural illenc, apuntant la modernització abans citada.

El motor de totes aquestes modificacions era el comportament del turisme estacional i d'estiu, amb períodes extensos d'expansió (booms turístics) i més limitats de depressió (aproximadament 1973-1980, 1988-1993 i 2001-2005).

Quant a l'oferta d'allotjament, a banda dels efectes territorials descrits anteriorment, es registraria un

considerable augment des del 1960 (3.580 places) a un moment d'estancament de les xifres oficials entorn de les 86.000-88.000, cap a 1995. En cada boom turístic, el tipus d'allotjament que major creixement experimentava era, successivament, l'hotel, l'apartament turístic i, finalment als anys 2000, l'establert en edificacions d'ús residencial, tant legalitzades com no. Aquest darrer paradigma explicaria en bona part la bombolla immobiliària que es va viure a Eivissa -i a moltes parts de l'Estat espanyol- als anys 2000 i les pressions a les institucions locals per a un major grau de construcció d'obra nova en sòls urbans i rústics, o perquè no es posassin en marxa revisions a la baixa de l'ordenació del territori ni normes cautelars. De fet, bona part de l'obra nova edificada en els darrers 20 anys a Eivissa ha anat destinada a l'ús de lloguer turístic, de forma absoluta o compartida amb lloguer residencial fora de la temporada d'estiu.

De fet, aquesta anàlisi enllaça ja amb els senyals d'alarma que van implícits en el títol de l'article.

Un dels principals problemes socials que està vivint Eivissa és l'ascendent sensació de saturació que està percebent una part important de la seua població. Algunes veus crítiques han titllat aquesta sensació de turismofòbia i han alarmat de la

negativa incidència que tenen aquestes veus sobre els mercats emissors i la demanda turística. Tanmateix, el nivell i la intensitat de les queixes públiques són lluny encara de les percebudes en algunes ciutats europees destacades. Els que manifesten l'existència de la saturació turística apunten a la sensació d'ofegament que es veu en entorns com algunes platges, zones d'oci nocturn, àrees urbanes, contaminació acústica diürna i nocturna d'alguns locals musicals, manca de lloc d'aparcament, actuacions escandaloses en públic per part d'alguns visitants, proliferació d'activitats il·legals o al·legals (taxis *pirata*, venda ambulants, estafes en el lloguer), augment de preus de molts serveis de restauració, etc. L'expressió d'aquesta sensació s'ha fet tant de manera particular com col·lectiva i ha traspassat l'habitual tolerància de la població local.

La sensació de saturació turística ve acompanyada per dues qüestions més. D'una banda, la pernoctació mitjana dels turistes s'ha anat reduint en els mesos centrals de la temporada però no el nombre de turistes arribats. És una tendència que va a l'alça, almenys en entorns occidentals. D'altra banda hi ha la qüestió dels efectes perversos del lloguer turístic.

L'increment en l'arribada dels turistes a Eivissa des que el nombre de llits

oficials s'ha estancat (finals dels anys 1990, moment des del qual a penes ha crescut l'oferta en allotjaments rurals i de 4 i 5 estrelles), ha anat a parar a l'anomenat allotjament turístic. Tot i que sempre havia existit allotjament turístic fora de l'oferta donada d'alta oficialment, la tònica habitual de la destinació insular era la de tenir més places d'aquesta que no de la primera. Amb l'expansió de l'oferta d'allotjament turístic, la immensa majoria del qual no està donat d'alta a la Conselleria de Turisme del Consell d'Eivissa, el nombre de pernотacions i de turistes en llits de l'oferta no reglada ja supera el que es registra en l'oferta reglada, almenys en els moments més àlgids de la temporada turística. Observem el cas del 2016, quan la capacitat total d'allotjament (turístic i residencial) era de 282.917 places. Amb una població resident de 140.065 persones, quedaven 140.352 places de potencial ús turístic. L'Indicador Diari de Pressió Humana (IDPH) màxim d'aquell any (a mitjan agost) fou de 374.151 persones. Encara que no tota aquesta població flotant de 90.391 persones eren turistes (hi ha inclosos treballadors de temporada no empadronats), molts ho eren.

Il·lustren aquesta pressió creixent dues dades més. Amb uns 14.000 habitants, Eivissa viu la segona xifra més alta del món en la relació entre turistes i població resident, amb 26 turistes per habitant. I, en els darrers 15 anys, el nombre de turistes arribats a l'illa s'ha doblat.

En una illa on els efectes positius de les activitats del turisme sempre s'havien apreciat, les conseqüències negatives del fenomen del lloguer turístic sobre el mercat de lloguer residencial han tengut una repercussió negativa sobre l'apreciació del turisme i, el que és pitjor, han provocat un important neguit social. Les places de lloguer residencial disponibles es van reduint i encarint en una illa on segueix havent-hi un increment demogràfic. Encara que les associacions de propietaris d'habitatges de lloguer turístic neguin aquest efecte pervers, és innegable una relació de causa-efecte entre aquest fenomen i la carestia i encariment del lloguer.

Altres visions negatives que està vivint el món del turisme entre la societat eivissenca són canvis molt recents. Fenòmens com la gentrificació que es viu al nucli històric de la ciutat d'Eivissa; com les molèsties sonores ocasionades per la música enllaunada provinent d'alguns locals de platja; com les remors que provoquen alguns locals nocturns que actuen com a discoteca a l'aire lliure o superant amb escreix la seua capacitat; com les molèsties causades per festes a l'aire lliure en algunes embarcacions properes a la costa o en algunes cases de camp; com el creixement de l'oferta il·legal de transport coneguda com a "taxis pirata"; o, sobretot, com la proliferació de l'anomenada "oferta de luxe". Empreses locals i, sobretot

foranes han anat instal·lant locals de restauració i d'allotjament que cerquen un segment d'alt poder adquisitiu, que no sempre va associat al bon gust. Allò més criticat d'aquesta moda és l'increment de preus que significa en una illa que ja fa anys que viu amb uns preus més cars que molts altres indrets comparables.

En conclusió, una relació exitosa que ve de lluny entre l'illa d'Eivissa i el turisme i que mostra signes preocupants a nivell de sostenibilitat, territori, indicadors ambientals, transferència de rendes a la població local i la percepció que té aquesta sobre el món del turisme, una percepció cada dia més qüestionada, i que té la base en una creixent saturació turística que pot acabar matant o malmetent la gallina dels ous d'or.

FONTS CONSULTADES:

DEL VALLE VILLALONGA, Laura; MURRAY MAS, Ivan; PONS, Guillem X. (2018). "Capacitat de càrrega de les Pitiüses: indicadors socioecològics". *Eivissa*, 63, 32-47.

DA (1995-2016). Enciclopèdia d'Eivissa i Formentera. Eivissa: Consell d'Eivissa

SUÑER, Neus (2018). "Eivissa: 26 turistes per habitant". Públíc, 6/2/2018 (<https://www.publico.es/public/sobreeplotacio-turistica-eivissa-26-turistes-per-habitant.html>) ■

MENORCA I EL TURISME.

CONTENCIONS I ATRACTIUS

GOB Menorca

Als anys setanta, es va intentar urbanitzar l'Albufera des Grau. Es van obrir vials i es van alçar algunes cases. També es va construir una part d'un camp de golf, amb l'arena de les dunes de la platja. Els promotors no van arribar a iniciar la tercera pota de l'operació, que consistia en dragar la llacuna, connectar-la al mar i convertir-la en un port esportiu.

No ho van poder fer perquè la societat menorquina va protestar de manera continuada durant una vintena d'anys. De fet, l'amenaça va durar fins l'aprovació de la Llei d'Espais Naturals, en 1991, amb la posterior declaració de Parc Natural, l'any 1995.

Paral·lelament, cala en Turqueta va ser declarada Centre d'Interès Turístic Nacional en 1975, amb l'objectiu de facilitar la seva urbanització, de la qual es van dissenyar els plànols i es va fer campanya a la premsa local pregonant que seria una urbanització diferent de la resta. Al costat, la platja veïna de Macarella va patir constants intents d'urbanització, amb uns promotors de gran influència política que aconseguien esquivar totes les proteccions que anaven sorgint. Es va protegir definitivament en el segle XXI, després de molts anys de treball ecologista.

La llista de llocs similars és molt llarga. L'ofensiva de la transformació del litoral menorquí va deixar petjada en

Plànol de la urbanització prevista a Binimel·là

molts llocs que finalment no es van urbanitzar. Ho veiem amb els vials oberts a Binimel·là (amb la voluntat d'edificar-hi centenars de xalets, tres hotels i un poblat de pescadors), a Ets Alocs (on es van vendre xalets inexistents a gent estrangera confiada), a Llucalari... Zones finalment salvades per l'estima dels menorquins cap a la seva terra.

La feina per a contenir aquests canvis dràstics en el territori de l'illa va tenir moments difícils i esdeveniments que ara semblen èpics. Però de manera permanent, rebia (i encara avui rep per part d'alguns sectors) l'acusació de frenar l'economia que portava el

fenomen turístic quan va arribar de ple a Menorca.

Una economia que sí que es va endur per endavant una de les platges més idíl·liques de la Mediterrània, com Cala Galdana, un dels sistemes dunars més potents, com Son Saura del nord, una zona humida de gran interès, com la que hi havia a cala en Bosc (ara anomenat El lago), i tants altres llocs que no tornaran a ser com eren.

El debat entre conservació i economia ha estat una constant. L'evolució turística, mirada amb la perspectiva dels seus més de quaranta anys d'implantació, és un bon terreny per a sospesar-ho.

Sud de Ciutadella, després de la urbanització

QUI REVALORITZA L'ILLA?

40 anys després, les platges verges són les més visitades pels turistes. Les zones conservades han esdevingut atractiu i valor afegit per a l'activitat turística. Haver frenat l'economia del ciment ha acabat per ser positiu pel turisme. El temps de vegades mostra aquestes paradoxes, i no només ha estat així amb les platges.

Mentre el mantra del sector turístic estàndard era la reivindicació de camps de golf i ports esportius, la ciutadania de base treballava (picant pedra, com sempre) la recuperació del dret de pas pel Camí de Cavalls. Una senda històrica que estaven tancant precisament els propietaris amb afany especulador, molestos per la protecció que s'havia aplicat a bona part del litoral en els anys noranta amb la Llei d'Espais Naturals.

L'objectiu de la propietat era generar un conflicte per forçar l'Administració pública a negociar la desprotecció d'algunes zones (també era aquest l'objectiu de tancar els accessos a les platges). En tot d'aquest efecte, es va generar un moviment social de reivindicació que va organitzar més de 50 excursions reivindicatives. La Coordinadora del Camí de Cavalls es va formar en 1996, va aconseguir la Llei del Camí de Cavalls en el 2000. Dos anys després la delimitació, en 2003 el Pla Especial i en 2008 l'expropiació del dret de pas.

Malgrat que no hi havia objectius turístics directes en aquesta mobilització, l'obertura pública del Camí de Cavalls, que mai va comptar amb el suport del sector turístic, va afegir un nou element de gran atractiu per a Menorca. 180 quilòmetres carregats de bellesa i escenaris canviants, que ara (ves per on) no falten a cap pàgina de promoció de Menorca com a destinació turística.

Encara una altra fita important, que ha posat Menorca al mapa, va ser la declaració de Reserva de la Biosfera. Una vegada més, la iniciativa sorgiria dels àmbits conservacionistes i científics, però acabaria afegint una nova distinció al producte turístic de l'illa i seria una nova mostra de la voluntat de la gent de l'illa per aprendre a conjugar les activitats humanes amb la conservació. Això és el que busca el programa de Reserves de la Biosfera de la UNESCO, construir una xarxa d'indrets que puguin ser exemple de la convivència entre humans i natura.

Mirat amb perspectiva, sembla idò que la ciutadania a la qual tantes vegades se l'ha volguda catalogar d'antituristic, en realitat acaba aportant molt atractiu a l'illa.

EL SOL I PLATJA QUE COMANDA

El pes immensament majoritari de l'activitat turística a les Illes es basa en sol i platja. I amb grans hotels que

mouen molta gent. Aquesta és l'herència dels dissenys que es van fer entre els anys seixanta i vuitanta.

Es tracta d'un mercat que encara competeix moltes vegades per preu i que, especialment a Mallorca, té una gran incidència política sobre el Govern autonòmic. Però també a Menorca la política turística es veu molt condicionada per uns agents de gran transcendència econòmica, però que, amb comptades excepcions, arrossegueu unes inèrcies importants.

Hi ha fets que identifiquen. En el passat mandat, el projecte estrella impulsat pel sector de sol i platja a Menorca va ser un parc aquàtic a cel obert, que va ser presentat i justificat com una iniciativa per a desestacionalitzar l'activitat turística. Aquest era l'únic argument -que es va posar als papers per molt que la realitat ho desmentís- per fer viable una transformació dràstica sobre un sòl rústic d'especial protecció.

Altra vegada (encara en el segle XXI), es va escenificar una iniciativa turística que implicava un enfrontament entre economia i natura. Una vegada més, va guanyar la partida l'especulació urbanística (l'increment de valor d'un terreny) per damunt de l'estratègia de sostenibilitat que tanta gent intenta promoure. Per descomptat, que el parc aquàtic només funciona en temporada de bon temps.

Un exemple similar el tenim amb els dos grans hotels de Son Bou, un dels atemptats paisatgístics més destacats que s'han fet a Menorca. 45 anys després de la seva construcció, s'han estructurat totes les pressions (parlamentari, institucional i mediàtic) per a intentar consolidar per 50 anys més les dues torres de primera línia de mar. En tot de plantejar una intervenció que pogués corregir l'enorme impacte creat quan l'illa encara no disposava de cap planificació racional, el què s'està intentant és consolidar-ho en els temps que corren.

Exemples com els descrits mostren la dualitat que conviu en el model turístic menorquí, on iniciatives noves i interessants caminen al costat de

plantejaments aparentment caducats però encara realment efectius pel poder que esgrimeix l'entramat empresarial lligat al sol i platja.

Amb comptagotes, van sorgint empresaris que, de manera individual, aposten per agafar altres camins més creatius, però obtenen poca projecció, perquè el gran gruix, que sempre parla en nom de tot el sector, encara no ha fet el canvi evolutiu que es detecta a bona part de la societat.

QUÈ VOL DIR DESESTACIONALITZAR?

Generalment, la gent associa la desestacionalització turística amb un millor repartiment de l'afluència de turistes al llarg de l'any. Però les experiències de zones que s'han avançat en aquest objectiu demostren que, en realitat, es tracta d'intentar afegir turisme a l'hivern, sense deixar d'incrementar-lo a l'estiu.

Hi ha qui diu que el turisme és una activitat capaç de fagocitar-se a ella mateixa. Algunes ciutats (com Venècia, Praga, Barcelona) estan experimentant aquesta sensació de morir d'èxit. Les valoracions de Menorca baixen en els moments de massificació, perquè el

turisme que ve aquí no espera trobar-se una illa plena de gent.

A la pèrdua sobre l'expectativa del visitant, s'hi afegeix el greu efecte de la pressió intensa durant els mesos d'estiu sobre els vectors ambientals, com l'aigua (hi ha molts pous municipals que han de bombejar les 24 hores per abastir l'enorme demanda que es produeix durant els mesos més secs), l'energia, la producció de residus, l'increment que es produeix sobre els preus de lloguer dels habitatges o la sensació de pèrdua de qualitat de vida i d'identitat cultural dels residents.

Seria diferent si s'establís un pacte ample per treballar a fi de traslladar i repartir la pressió concentrada de l'estiu, al llarg d'altres mesos. Però distribuir no és el mateix que incrementar i aquest debat encara no s'ha treballat de manera gaire efectiva a l'illa.

EL MÓN CANVIA IGUALMENT

Amb independència d'allò que desitgi o no el món institucional o el sector turístic, resulta indiscutible que el turisme va canviant. De fet, sembla que, de cada dia més, el turista no es vol

sentir com a tal i vol fer les coses que fa la població local.

El sol i platja està baixant el seu atractiu a zones molt similars a la nostra. El turista vol anar a zones que no freqüentin els turistes i el problema denominat pressió difusa (o sigui, gent per indrets on no hi acostumava a haver-hi gent) està creixent i pressiona sobre llocs naturals i valors fràgils.

De la mateixa tendència apareix l'explosió de cases residencials destinades a lloguer turístic. Una activitat atractiva als seus inicis, perquè permet distribuir millor l'ingrés del turisme, però que a la llarga s'acaba girant contra la població resident. Així es demostra en totes les experiències que es coneixen. Efectivament, els preus de lloguer es disparen de manera ràpida i, als pocs anys d'obrir-se la porta al turisme dins habitatges, es produeix una concentració de pisos en poques mans. Basta anar a les illes veïnes a veure on condueix aquesta dinàmica.

Potser haurem de millorar els sistemes d'ordenació i de gestió dels usos funcionals del territori. Decidir quines zones es volen obrir al públic i quines es volen restringir. Adaptar-ne algunes altres.

Una qüestió gens fàcil d'abordar, perquè el turisme consumeix l'entorn, però no paga per a consumir-lo. Els fons de l'impost turístic necessiten també una millor pensada a l'hora de decidir-ne la seva destinació.

Al final, tot dependrà de l'actitud de la població menorquina. Ens podem deixar enlluernar pel nombre de turistes i no pel seu rendiment real (aquest és el debat que hi ha sobre els grans creuers de tot inclòs). Ens podem enganyar obrint al lloguer totes les cases i demanant després a l'Administració pública que reguli els preus del lloguer.

Menorca va canviar el destí del seu territori gràcies en bona part a les mobilitzacions del darrer quart de segle XX. Agafar compromisos amb la sostenibilitat real de les activitats humanes cada vegada és més urgent. El futur que s'escriu dependrà d'això. ■

Imatge del Camí de Cavalls

ELS IMPACTES DE LA TURISTITZACIÓ

Margalida Ramis
GOB Mallorca

A Mallorca ara tot just, feim balanç dels 4 anys d'aquesta darrera legislatura de progrés. Malgrat els avanços significatius en determinades polítiques, les institucions de les Illes segueixen sense abordar la qüestió fonamental clau que determinarà i condicionarà el nostre futur: el model econòmic basat en el monocultiu intensiu turístic i en l'explotació de recursos, territori i persones que aquest implica.

Ara mateix, les Illes estan sotmeses a una profunda crisi ecològica i social, de la qual sembla que, des de les institucions, no se n'adonin. I és una situació d'alerta generada i vinculada directament a la turistització absoluta de la nostra realitat i a no voler entendre ni actuar atenent els límits territorials i ecològics que té l'illa. Aquests darrers dies han anat publicant-se dades que posen en evidència, per una banda, el ritme

vertiginós a què ens estam abocant, i per l'altra, l'evidència certa que no es governa atenent la realitat que aquestes dades impliquen i d'això se'n diu negligència: al 2018 s'han donat 613 noves llicències a foravila, el Consell reconeix que el boom del lloguer turístic accelera el procés –segons estimacions de Terraferida més de 12.000 noves places turístiques en sòl rústic s'haurien tramitat en 2-3 anys; a les Illes hi ha avui 30.000 cotxes més a les carreteres que fa un any; i les perspectives de creixement ens situen en un increment de població de 300.000 persones l'any 2030.

Mallorca, Illes en general, han estat i són un laboratori per a la implantació de la indústria turística. Com a conseqüència d'això, el territori –el seu desenvolupament i la seva destrucció– són un testimoni clau d'aquesta implantació progressiva. La lluita ecologista a Mallorca ha estat, des de

sempre, molt vinculada a tot el procés de desenvolupament urbanístic-immobiliari-turístic.

Des del món acadèmic s'han identificat, analitzat i documentat tres booms turístics: el primer, segon i tercer, caracteritzats, cada un d'ells, pel tipus d'allotjament turístic que s'anava impulsant per fer possibles les noves expansions turístiques. El primer va ser el dels hotels, grans construccions al litoral en l'època pre-democràtica, fruit d'una estratègia dirigida directament pel franquisme, des de l'estat, sense cap tipus de competència ni sobirania des de l'àmbit autonòmic.

El segon, vinculat més a l'apartament com un altre model d'allotjament, molt centrat en zones turístiques determinades també del litoral. Llavors començà la colonització cap a l'interior de l'illa, aquest és el tercer boom que va relacionat amb les segones residències que, avui dia, també s'estan destinant a lloguer turístic. En l'actualitat, les organitzacions ecologistes parlen d'un quart boom turístic directament relacionat amb la comercialització dels nostres habitatges.

El turisme ha anat colonitzant diferents espais i territoris fins a entrar, literalment, a dins de casa nostra i convertir-la en un nou producte de mercantilització turística. Una nova etapa de colonització turística que propicia un increment de la capacitat d'allotjament i, paral·lelament i en conseqüència, –juntament en l'absència de límits en les principals portes d'entrada, ports i aeroports– un increment cada cop més elevat de turistes que ens aboquen a la massificació d'espais, a la saturació d'infraestructures, a l'increment de

l'oferta turística, a la precarització de la vida, a la pèrdua d'espais públics, a l'increment exponencial de les desigualtats socials, a l'increment dels desnonaments per lloguer, a la dificultat creixent d'accedir a un habitatge digne a un preu raonable, a la manca d'oportunitats laborals dins una societat abocada a ser una societat de serveis (turístics), a la degradació dels hàbitats i de la biodiversitat, a la urbanització i terciarització del sòl rústic, a la sobreexplotació dels recursos, als impactes de construcció de noves infraestructures que es consideren necessàries per tal de seguir alimentant el monstre, etc.

Avui de fet, des del punt de vista de l'ecologisme social i polític, podem afirmar que les illes viuen una situació de risc. L'aposta política, durant dècades, per aquest monocultiu turístic intensiu com a principal motor econòmic de les illes ens ha abocat a l'extrem en què tota l'illa s'explota turísticament per donar resposta a les exigències de la maquinària turística. La saturació és real i evident en el dia a dia, i envaeix i degrada tots els racons de l'illa i els recursos naturals de què disposam, i ens aboca a situacions límits pròpies d'un col·lapse ecològic i també social.

Els recursos hídrics pateixen situacions de sobreexplotació que provoquen problemes d'abastiment d'aigua que històricament s'ha suplert amb les costoses (tant econòmicament com ambiental) infraestructures de dessalinització. Les infraestructures de depuració no donen a l'abast perquè no han estat dissenyades per gestionar les aigües brutes d'aquest creixement incessant de població –resident i

flotant– que tenim a dia d'avui i que s'arriba a duplicar a les puntes de l'estiu. Els espais naturals es troben sotmesos a pressions que acceleren la seva degradació. Un increment de pressió que no ve acompanyat de les mesures adequades per ordenar-lo, contenir-lo o limitar-lo. La manca de mitjans per informació i vigilància és un dèficit crònic als nostres espais protegits que fins avui no s'ha esmenat.

a les illes a partir de carbó, fuel i gasoil. Ambdues lleis i els seus lloables objectius de disminuir i racionalitzar producció de residus i consum energètic, veuran fracassada la seva incidència real si la pressió demogràfica d'aquestes illes segueix escalant posicions fruit de l'actual densificació turística de les illes.

Són algunes de les conseqüències –més que paleses– de l'actual model que, en comptes d'assumir-se en l'agenda política i esdevenir prioritàries, es volen minimitzar –quan no negar– per tal de seguir alimentant un model econòmic que ens converteix en una societat dependent i vulnerable.

Des de l'ecologisme social i polític i amb perspectiva, tenim clar a més, que aquest model se'ns ha escapat de les

Som incapaços de regular activitats com els fondejos a l'estiu, o els cotxes de lloguer que, juntament amb un dels parcs de vehicles per habitant més alts de l'Estat, saturen les carreteres. No podem incidir en el número de vols que diàriament operen en un aeroport competència de l'Estat, amb les conseqüències de renou i contaminació derivades del tràfic constant d'avions per damunt dels nostres caps. No hi ha mitjans per envestir les ofertes il·legals d'allotjament (en cases i hotels). Som incapaços de frenar el procés de reconversió de la ciutat en una ciutat-espectacle, i de l'illa en un parc temàtic. El desplaçament de les persones residents i els desnonaments fruit dels processos de gentrificació que s'estenen a tot el territori, provocats per la mercantilització turística dels habitatges, l'especulació i l'absència de polítiques reals d'habitatge, han generat un problema greu de dret d'accés a un habitatge digne a un preu raonable. Ens trobam davant la darrera envestida que suposarà la urbanització definitiva del camp amb l'esclat dels usos turístics vinculats als habitatges en parcel·les de 14.000m², etc. amb tot el que això comporta de pèrdua de sòl fèrtil per a usos primaris. Es construeixen piscines arreu, s'urbanitzen els carrers de fora vila i es produeix un desplaçament/substitució de l'activitat primària –i en molts casos, també de les persones que la desenvolupen– per l'activitat turística.

Tenim damunt de la taula dues lleis valentes, aprovades recentment, que plantegen nous paradigmes pel que fa a la gestió dels residus i de l'energia, resolta fins ara sempre amb un increment de les inversions i infraestructures privades, monopolitzades i convertides en negoci: per una banda, TIRME, concessionària de la gestió dels residus a Mallorca, que ha impulsat la incineració com a negoci (més del 60% dels residus que es produeixen) externalitzant els costos i problemàtiques ambientals i de salut a la població resident; per l'altra, ENDESA (grup ENEL) amb les centrals elèctriques contaminants que fins ara han suposat la major part de la producció energètica

mans, que les conseqüències del turisme estan molt per damunt dels suposats beneficis i que dins tot aquest procés hem anat perdent sobirania i racionalitat. De fet, estam sotmesos al turisme i en patim les conseqüències. Diferents col·lectius que estan fent feina sobre la problemàtica turística, des de diferents perspectives, s'estan unint per denunciar, pressionar, fer incidència política i generar les alternatives perquè no podem esperar que des de les institucions generin el model alternatiu que requereixen les Illes per recuperar, ja no només la sostenibilitat, sinó també i sobretot la dignitat, en unes illes que ho han venut tot. ■

#BETTERINWINTER O #FULLALLYEARROUND?

Terraferida

Segons la consellera de Turisme Bel Busquets “L’estratègia [#HYPERLINK](https://twitter.com/hashtag/BetterInWinter?src=hashtag/BetterInWinter) [“https://twitter.com/hashtag/BetterInWinter?src=hashtag/BetterInWinter”](https://twitter.com/hashtag/BetterInWinter?src=hashtag/BetterInWinter) funciona. Tancam 2018 amb estabilitat d’arribada de turistes i havent suavitzat els pics de l’estiu. Millors condicions laborals al sector, millor convivència i millor experiència per als visitants [#HYPERLINK](https://twitter.com/hashtag/IllesSostenibles?src=hash#IllesSostenibles) [“https://twitter.com/hashtag/IllesSostenibles?src=hash#IllesSostenibles”](https://twitter.com/hashtag/IllesSostenibles?src=hash#IllesSostenibles). Això ho deia la vicepresidenta del Govern amb una piulada feta dia 1 de febrer de 2019. Un argument que es repeteix sempre que hi ha ocasió. Aquestes afirmacions però no se sostenen amb cap dada. Vegem-ho:

D’acord amb les dades oficials (IBESTAT, AENA, Ports de Balears) durant el període de 2016-2018, el nombre total de turistes amb destí principal les Illes Balears, va augmentar de 15.369.926 a 16.596.194 -és a dir, en 2 anys hem rebut 1.226.268 turistes més, un 8%-; el tràfic de passatgers pels tres aeroports de les Illes Balears ha passat de 36.848.555 passatgers a 40.628.855 -un increment de 3.780.300 passatgers, un 10%-; i pel que fa al tràfic de passatgers per via marítima, incloent línies regulars i creuers, l’augment ha estat de 1.539.188 passatgers més, un 10% llarg, dels 14.665.622 als 16.204.810 passatgers. Les xifres no demostren estabilitat en la pressió turística total, sinó tot el contrari. La intensificació de la temporada d’hivern als aeroports de les Illes és tal que per aquest període (transcorre entre dia 28 d’octubre de 2018 i 30 de març de 2019, segons AENA) les companyies aèries han programat 9,3 milions de places, un 22,3% més que a la temporada d’hivern de 2017. D’acord amb l’Índex de Pressió

Humana, l’increment agregat no va acompanyat d’una reducció de la pressió turística a estiu, que ha augmentat exponencialment des de l’any 2011 i que es mou dins paràmetres de massificació i saturació de recursos, espais i serveis. És el que passa quan fas créixer la planta turística. L’oferta legal a Mallorca, de fet, ja supera les 400.000 places. Si es reparteixen les places previstes via zonificació a l’illa hi haurà 154.000 places més que quan va començar la legislatura.

A banda del número de turistes i passatgers, un dels drames més bèsties de la legislatura ha estat entorn a l’habitatge. Amb dades de Tinsa el preu del metre quadrat a les Illes ha passat de ser el primer trimestre de 2016 de 1.941 €/m² a 2.145 €/m² al quart trimestre de 2018. Pel que fa al lloguer, s’han publicat titulars com “Els lloguers de Balears ja són els segons més alts del país”, només superats per Madrid, mentre que, a nivell de capital de província, i com explica la notícia, “Palma se situa com la quarta capital de província amb els llo-

guers més alts”. Estabilitat i sostenibilitat, on? A part, els preus de compravenda d’habitatge superen en un 60% la mitjana espanyola -que a l’illa d’Eivissa es tripliquen!- i només l’any passat van augmentar un 12,5%. En conjunt, els increments de preus per accedir a l’habitatge han mostrat increments al voltant del 10% anual els darrers cinc anys. De la mateixa manera que s’està demostrant a destinacions turístiques a tot el món -Berlin, Lisboa, Venècia, San Francisco, Barcelona, etc.-, la explosió de l’oferta d’habitatge per a ús turístic en forma de lloguer, i l’adquisició de segones residències com a inversió, amortitzada sovint segons la fórmula ‘*buy to rent*’ -compri per llogar-, és causa directa de la reducció de l’oferta d’habitatge assequible per als residents i treballadors amb destinació temporal a les Illes. Però compte, què a Balears no manquen habitatges, tot el contrari. Segons les dades de 2017, a Balears disposem d’un parc de 597.501 habitatges que segons el cens de població de 2017 (1.128.908 habitants), dona una ràtio de 1,88 habitants per cada habitatge. No

cal construir més per tant, cal desturitzar i desmercantilitzar l'habitatge existent, entre moltes altres polítiques que no es fan o són tímides.

Mentre massificam les Illes i feim impossible l'accés a l'habitatge, acumulam altres problemes greus, com per exemple la destrossa del camp a base de fer grans xalets per a rics de mig món, el que fa encara més inviable el sector agrari. A inicis d'aquest mateix mes de març es publicava que "La construcción en rústico bate el récord de los últimos 18 años", i no és només que hi hagi un nou rècord (de fins a 613 autoritzacions per construir habitatges unifamiliars), és que entre 1995 i 2018 s'han concedit 9.387 llicències per edificar xalets al camp, tot plegat sense comptar que hi ha desenes de milers de xalets il·legals. Al juliol passat ja és destacava que "el camp mallorquí, es convertiria en el segon municipi més poblat de Balears, per darrere de Palma. Tindria 53.170 habitatges amb capacitat per a acollir a una població de 111.657 habitants". La sobirania alimentària, el coneixement del medi, la memòria biocultural, els aprofitaments sostenibles dels recursos propis no són cap prioritat per partits que es declaren sobiranistes i ecologistes, per a qui ho seran? Pel que fa a sucra la taronja urbanística, això no és tot. Queden prop de 2090 hectàrees de sòl urbanitzable al voltant de les fo-

ranes dels pobles, que podrien acollir entre 283.000 i 450.000 places (depèn de si hi posam 2,5 o 4 places per habitatge). Si contem el creixement previst als sòls urbans consolidats, el sostre de creixement s'acostaria a 1 milió més de places. On posam els cotxes d'aquest nou milió de persones? On són els hospitals, escoles, depuradores i l'aigua per a tot aquest nou creixement?

En relació a les "millors condicions laborals al sector" que diu la consellera Busquets, Rafael Borràs, a l'article *Cuando el turismo empobrece*, publicat a Alba Sud el passat mes de novembre, dona un seguit de dades demolidores: I) el 24,7% de la població de les Balears està en risc de pobresa i/o exclusió social; II) en termes absoluts aquest risc de pobresa i/o exclusió social afecta unes 270.000 persones; III) ha crescut la població que té ingressos inferiors als 1.000 al mes, que ha passat de representar el 34% al 39,2% de la població; IV) el risc de pobresa i/o exclusió social es presenta majoritàriament amb rostre de dona. En la mateixa línia aquest mateix més de gener, sortia la notícia que avui en dia, a les Balears, hi ha de mitjana cinc desnonaments al dia per impagament de lloguer, i això que no sabem res dels desnonaments invisibles, és a dir, d'aquells que es produeixen quan ha de renovar-se el contracte i es produeix una pujada del preu que

no pot ser assumida pels llogaters. Evidentment, amb aquest panorama, i el fet d'haver de compaginar l'ús turístic amb el residencial i haver de compartir l'espai públic amb l'excés de turistes, la convivència també es complica. El paper dels sindicats és clau en aquesta conjuntura, en la mesura en que l'estacionalitat turística juga en contra de l'estabilitat laboral, i resulta temptador assumir que la desestacionalització és la panacea, com sens dubte pot suposar una millora de les condicions laborals i de vida de molts treballadors. No obstant, convé fer-se en allò laboral la mateixa pregunta que els ecologistes ens feim en l'àmbit socioambiental: realment té sentit multiplicar els costos del turisme allargant la temporada? Volem la precarietat crònica del sector estesa al conjunt de l'any i de l'economia? Han millorat les condicions de les treballadores al nou sector del lloguer turístic? No tindria més sentit posar ordre i reequilibrar el balanç entre els costos i beneficis del turisme abans que promoure més del que ja hi ha?

De forma paral·lela a l'evolució d'aquest nou boom turístic s'ha obert un procés de crítica social a la penetració creixent del turisme en l'economia i la vida dels residents, i s'ha llençat un crit d'alarma sobre les conseqüències que els cicles desbocats d'expansió turístic-immobiliària acaben tenint a mig termini, com

va ser el cas del darrer boom del totxo, implosionat ara fa una dècada. Entitats ecologistes, associacions de veïns, col·lectius de treballadores com les Kellys, i fins i tot alguns càrrecs polítics, hem denunciat la necessitat de fer un ténol o fins i tot decreïxer a través dels mecanismes dels que disposen les administracions autonòmiques i locals, amb la política urbanística i turística.

Inicialment la resposta va ser negar la realitat i criminalitzar les veus crítiques com a 'turismofòbia'. Quan els fets ja no es podien negar, s'ha legislat per donar carta de legalitat al gruix de l'oferta turística addicional dels darrers anys amb el que des d'una visió liberal s'ha justificat com a 'fer aflorar' el negoci turístic 'no reglat' perquè genera 'prosperitat compartida'. És a dir, s'ha legalitzat o regularitzat de forma massiva oferta turística de lloguer il·legal i noves places hoteleres excepcionades de complir amb la normativa. Mentre les autoritats donen mostres contínues d'incapacitat per a gestionar l'àmbit de la seva competència, com es veu particularment pel que fa a inspecció turística. A Mallorca de fet, hi ha més de 30.000 places legals per inspector, més milers d'il·legals. No obstant això, els fets s'imposen i, gràcies a la feina constant de comunicació i compilació d'informació i dades per part de les pròpies entitats civils, la ciutadania i els mitjans de comunicació, la visió auto-complaent amb el *business as usual* turístic ja no és convincent per a bona part de l'opinió pública. És en aquest context en el què s'ha d'entendre la campanya #BetterInWinter.

L'estratègia de Turisme sostenible d'aquest Govern del canvi es fonamenta bàsicament en dos eixos: la desestacionalització i la diversificació. Podem dir que l'estratègia, tal com anunciava Bel Busquets, aparentment funciona, ara tenim una temporada turística més llarga i de tipologia canviant. Efectivament, es pot dir que, coincidint amb el #BetterInWinter tenim més turistes tot l'any, però sense disminuir el nombre dels que ens visiten durant l'estiu. De fet, no existeix la campanya #LessInSummer i continua la promoció turística desfermada, com hem pogut veure en el desembarcament que varen fer tant els Consells com el Govern balear a la fira de Fitur 2019 de Madrid. El que es pro-

mou realment és #AlsoInWinter. Igualment, el camí de la diversificació està ben marcat. Darrerament, hem pogut comprovar com l'imaginari de la diversificació turística ha anat calant dins el sector i, com un tsunami, han anat apareixent noves ofertes que abasten un ampli camp de possibilitats. Amb l'únic objectiu d'aprofundir en la tan desitjada desestacionalització, del turisme del sol i platja, i el turisme de gatera, que continuen amb força, hem passat al turisme actiu, familiar, cultural, d'aventura, nàutic, d'esports, gastronòmic, astronòmic, d'esdeveniments o '*bleisure*' -negoci i lleure-, religiós, amb la idea d'apostar per un turisme de qualitat. Però el que realment es promou és el #TotTurisme.

En realitat, és ingenu creure que el flux turístic s'expandeix en el temps més enllà de l'estiu gràcies a una campanya de promoció i no a factors estructurals, com l'oferta creixent, la seva situació en el mercat internacional o fins i tot el canvi climàtic. També és dubtós que es tracti d'una diversificació econòmica sinó estrictament sectorial a l'àmbit turístic, en la mesura en que l'expansió de la frontera turística en el temps i l'espai ofega les oportunitats per a altres sectors econòmics i n'atreu les inversions. En conjunt, #BetterInWinter sembla més una campanya de promoció interna per a neutralitzar les veus crítiques que una eina de govern sobre el sector turístic i molt menys una política per a imprimir un canvi de rumb a la política econòmica. Més que frenar la penetració del turisme arreu, la promou; més que canviar de model, estén l'actual, allargant la temporada.

Cada dia tenim més evidències de que, en el fons, relats com els de la desestacionalització serveixen més perquè no ens fem les preguntes adients per a canviar les coses. Les previsions d'AENA i Ports a les Balears són de creixement exponencial, però s'aprova una Llei de canvi climàtic per a reduir efectes de gasos d'efecte hivernacle que es multiplicaran amb més vols i creuers, i no diguem ja amb la nova autopista Lluçmajor-Campos i els prop de 200 milions d'euros malgastats en fer noves carreteres a Mallorca. S'aprova una nova Llei turística per a acabar amb la massificació, però el PIAT de Mallorca reparteix desenes de milers de noves places turís-

tiques de tot tipus. S'aprova una Llei d'habitatge per a promoure l'ús social però inspecció turística és incapaç de tancar els 'Airbnbs' il·legals que s'ofereixen a les portes de la Conselleria de Turisme. S'aprova una nova Llei agrària... que permetrà estades turístiques en explotacions agrícoles! ... I l'objectiu és desestacionalitzar!

Començàvem la legislatura 2015-2019 amb l'execució d'un macro-complex urbanístic a la muntanya de Canyamel, el Park Hiatt Mallorca. Un projecte envoltat d'una trama poc transparent, exemple de la més pura lògica mercantilista i devastadora destructora del territori. Mentre, Miquel Ensenyat anunciava, al seu discurs d'investidura com a president del Consell de Mallorca, que una de les seves grans prioritats seria modificar el Pla Territorial (PTI) per frenar l'excés de construcció i d'especulació, però acabarem la legislatura sense haver-lo tocat ni una coma.

Quin dels problemes actuals d'aigua, residus, energia, massificació... pot millorar, mentre se segueix amb un model de creixement sostingut, que no aporta ni estabilitat ni sostenibilitat? Quins dels costos socials del turisme, en l'accés a l'habitatge, l'exclusió dels residents o les condicions laborals, pot millorar amb la mateixa recepta que fracassa dia a dia però en una dosi major? La solució passa inevitablement per posar límits. El mes de setembre de 2016 es presentava el manifest #SenseLímitsNoHiHaFutur recolzat per més de 5.000 persones i 135 entitats d'arreu de les illes reclamant unes illes més verdes, menys massificades i més justes socialment. Acabam les legislatures i sols algunes de les 50 propostes fetes per les entitats s'han traduït en normatives (Decret posidònia, Llei d'habitatge, Llei de residus i Llei de canvi climàtic). Però el fet de no posar fre al creixement turístic i urbanístic i al creixement dels preus dels habitatges i del lloguer, la construcció de noves infraestructures, l'abocament d'aigües residuals, els objectius que persegueixen aquestes lleis cada dia estaran més lluny. Fa temps que hem passat el límit turístic. El creixement constant no és possible, i tots ho sabem. Cal frenar el creixement abans d'escampar arreu una pressió turística insuportable per aquesta terra, per això diem i deim #SenseLímitsNoHiHaFutur. ■

Els partits polítics ens fan arribar les seves propostes per a les eleccions autonòmiques

Com és costum a la nostra revista, amb motiu de les eleccions autonòmiques, us oferim les respostes que alguns partits polítics i agrupacions que s'hi presenten ens han fet arribar en relació a diferents qüestions de l'àmbit educatiu.

1. Quina valoració feis de la gestió de la Conselleria d'Educació en aquests quatre anys de legislatura?

Creim que s'ha perdut una gran oportunitat, ja que el Govern actual ha disposat de molt més pressupost i no ha aconseguit posar l'educació en el lloc que pertoca. A més, ha fet una política fragmentada, que no ha arribat a tota la comunitat educativa, ja que el pes ideològic ha estat per sobre de les decisions d'interès general.

2. Quines són les vostres propostes en matèria d'educació per als propers quatre anys, això és per a la legislatura 2019-2023?

El Partit Popular proposa un compromís amb la ciutadania si tenim responsabilitats de govern a partir de dia 27 de maig. Per començar volem fer front a una problemàtica que afecta de manera més incisiva la nostra Comunitat autònoma: l'abandonament escolar.

En aquest punt, volem incidir en la necessitat de posar a l'abast dels alumnes una oferta en FP bàsica molt més àmplia que la que hi ha actualment i ampliar els programes de qualificació inicial. A més, hem d'incidir en l'FP. Per això proposam aportar més recursos a aquesta àrea a través de l'establiment de nous centres integrats de formació professional, de l'ampliació d'instal·lacions a centres actuals, de l'ampliació de l'oferta actual, de l'incentiu de la formació dual i de nous títols de formació a distància.

D'altra banda, s'ha de donar un suport explícit als centres d'educació especial, amb la dotació extraordinària, si és necessari, de personal de suport, i amb el nostre compromís de la llibertat dels pares per triar el model d'educació que volen per als seus fills.

També volem donar una empenta decidida a l'etapa de 0 a 3 anys, a través d'ajuts directes als pares per a aquesta etapa i que puguin triar el model de centre que volen: públic, privat, educatiu o assistencial.

La lliure elecció de centre educatiu és bàsica per garantir la llibertat de les famílies per triar el centre escolar.

D'altra banda, volem garantir el transport escolar a tots els alumnes de centres sostinguts amb fons públics (públics i concertats).

En matèria universitària, volem estudiar la possible implantació de nous dobles graus, a més d'ajudar els alumnes que vulguin estudiar un grau que no s'impartesqui a la nostra Universitat.

S'ha d'establir un calendari d'oposicions per al període 2019-2023 i s'ha de fer un esforç per ampliar i fomentar la formació permanent del professorat.

Aquestes només són unes pinzellades de totes les propostes que en matèria d'educació el Partit Popular ha formulat de cara a les eleccions autonòmiques del pròxim 26 de maig. N'hi ha moltes més que van incloses dins el nostre programa electoral.

3. Quines iniciatives teniu pel que fa a la política lingüística que duríeu a terme si tenguéssiu responsabilitats en el Govern de les Illes Balears?

En primer lloc, volem garantir la convivència de les dues llengües oficials de la nostra Comunitat autònoma com a llengües vehiculars de les matèries no lingüístiques. Per això,

creim essencial que els pares puguin triar el model que volen per als seus fills, tant a les etapes de primària i secundària, com al primer ensenyament.

A més, consideram cabdal el reforçament de l'ensenyament de llengües estrangeres. Per aquest motiu, proposam l'augment d'hores lectives en l'etapa d'infantil, la consolidació en l'etapa de primària i impulsar i generalitzar els desdoblaments en l'etapa de secundària.

També s'ha de fer un esforç en l'ensenyament de la segona llengua estrangera en l'etapa de secundària i postobligatòria (francès i alemany) a través de nous impulsos.

Per últim, també creim cabdal fer un esforç adreçat a les avaluacions de les llengües estrangeres, una vegada acabada l'etapa de secundària o postobligatòria.

1. Quina valoració feis de la gestió de la Conselleria d'Educació en aquests quatre anys de legislatura?

Satisfactòria. Començar la legislatura negociant i aprovant un Acord marc de recuperació de tots els retalls i imposicions exercides pel PP, era la millor forma de mostrar a tota la comunitat educativa, i a la resta de la societat de les Illes, que l'actuació del PSIB seria la d'exercir la política de consens, com ens mereixem i com hem fet.

La importància cultural, social, econòmica i de defensa de les llibertats que conté l'educació, és un bé comú que pensam que hem sabut recuperar i protegir entre tots i totes. Així, hem pogut recuperar els 1000 docents que varen ser acomiadats, s'han millorat les condicions de treball, hi ha més pressupost, més autonomia als centres, més innovació, nous programes educatius i ganes d'impulsar l'acció per afrontar nous reptes, com el que ens exigeix el desenvolupament de la FP i aconseguir la universalitat i gratuïtat del 0-3 com a cicle educatiu.

Cal ara poder continuar exercint aquesta política i caminar cap a una millora continuada que ens protegeixi davant les diàries amenaces de retrocés.

2. Quines són les vostres propostes en matèria d'educació per als propers quatre anys, això és per a la legislatura 2019-2023?

Els grans reptes, les dificultats a les quals encara ens continuam enfrontant com a societat, són el continu i divers creixement de la nostra població, juntament amb els alts índex de fracàs i abandonament. Valors conseqüència de la precarietat social i laboral que, de forma generalitzada, patim. Xifres que són provocades també per un teixit econòmic poc divers, poc estable, volàtil i amb baixes exigències de treballadores i treballadors qualificats.

Es fa evident que aquests reptes no es poden afrontar únicament amb polítiques educatives. Calen mesures que també hem elaborat i que des de la transversalitat perseguim facilitar la mobilitat a les nostres famílies i alumnes, l'accés a la vivenda, a una feina digna... ja que són precisament aquests factors els que estan determinant fortament aquestes tristes dades. Darrere el fracàs escolar hi ha sempre desigualtats socials. Darrere l'abandonament, a més, dificultats en el desenvolupament personal i la inserció laboral i social. I més si tenim present que ja estam immersos en una societat que proclama i reclama l'aprenentatge al llarg de tota la vida.

Tot i així, dins l'àmbit de les polítiques educatives es pot fer molta feina per contribuir-hi i pensam que hem de poder exercir. A més, són també grans demandes de la comunitat educativa i de la societat. Podem enumerar i comprometre les següents:

- 1) Un Increment **pressupostari** proporcional i progressiu d'acord amb les necessitats i reptes expressats: caldrà continuar millorant les infraestructures educatives, els recursos, el personal docent...

- 2) Continuar amb una política educativa de **consens**.
- 3) Incrementar els recursos dirigits a aconseguir **la igualtat d'oportunitats, la inclusió, el tractament de la diversitat i l'equitat**.
- 4) Després de la recuperació aconseguida aquests darrers 4 anys, cal afrontar i lluitar per la **millora de l'educació de forma sostenible i continuada** per evitar retrocesos com els patits.
- 5) Cal potenciar les etapes no obligatòries com a eines contra el fracàs i l'abandonament. **Sobre tot el cicle educatiu 0-3 i l'FP en totes les seves modalitats i les seves oportunitats d'accés, i els centres d'adults i l'oferta a distància.**
- 6) **L'estabilitat** del sistema educatiu i la millora contínua de les condicions sociolaborals del seu personal docent.
- 7) **L'autonomia pedagògica** i la potenciació dels projectes **d'innovació** als centres amb més necessitats.
- 8) **L'Equilibri** del repartiment de la població escolar, de l'escolarització, i l'increment de la transparència entre les dues xarxes sostingudes amb fons públics.
- 9) **L'obertura dels centres escolars fora de l'horari lectiu i la gratuïtat i universalitat del 0-3 educatiu** com a mesures també contra el fracàs, però també d'igualtat d'oportunitats i de conciliació. Sobre tot per a la dona treballadora.
- 10) Establir una **millor connexió entre l'FPB i els graus mitjans**.
- 11) **Més oferta d'FP**, especialment de cicles de grau mig, i de formació per a treballadors ocupats.
- 12) **Ampliació de la xarxa de Centres Integrats d'FP** i dels centres propis del SOIB en el conjunt de les illes.
- 13) **Coordinació de les dues xarxes (laboral i educacional)** en els àmbits d'orientació i d'oferta pública d'FP per a l'ocupació.
- 14) Establiment d'un **full de ruta** combinat entre les dues xarxes d'FP per reduir les actuals taxes d'abandonament escolar prematur.
- 15) Establiment d'una **oferta ambiciosa d'FP dual en l'àmbit educatiu i ocupacional, ajustat als nostres sectors estratègics i industrials**.

16) **Compromís** de les administracions públiques i les empreses per posar en valor les titulacions d'FP incorporant-les als convenis col·lectius que afecten el seu personal laboral.

3. Quines iniciatives teniu pel que fa a la política lingüística que duríeu a terme si tenguéssiu responsabilitats en el Govern de les Illes Balears?

Bona part del conflicte generat per la legislatura de PP, i el que interessadament volen generar ara els partits de la dreta i de l'extrema dreta, es fonamenta en cercar el fraccionament social, la divisió, l'enfrontament entre iguals. Provocant així un increment de les desigualtats interessat, una minva dels drets i, per tant, un retrocés absolut. Res més allunyat del que volem perseguir: com més iguals i més oportunitats tinguem totes i tots, més progrés, més drets i més llibertats.

L'aprenentatge i l'ús de la llengua pròpia, del català, és el millor vehicle i el que millor garanteix la cohesió social que es requereix i que reclamam per poder avançar.

Per això, el Partit Socialista vol que es mantingui la presència del català als centres. Cal mantenir els projectes lingüístics dins els consensos educatius que ens han permès avançar en cohesió en les últimes dècades.

1. Quina valoració feis de la gestió de la Conselleria d'Educació en aquests quatre anys de legislatura?

Hem de partir de la constatació de dos factors rellevants: 1) els tempos en Educació són geològics; per operar un canvi en profunditat en un sistema educatiu com el de les Balears, que a més degut a l'increment demogràfic som la comunitat que més augmenta en població escolar, no basten 4 anys; i 2) el PP en l'anterior legislatura es va esforçar en desmantellar l'educació pública de les Illes deixant-la en mínims i sota una amenaça despòtica. De fet la històrica vaga de docents va ser en bona mesura la causant del desallotjament de la dreta de les institucions de les Illes.

Des de Podem consideram que cal anar més enllà, a més de consolidar les millors fetes durant aquesta legislatura i fer una aposta ferma per l'educació pública, gratuïta, inclusiva, de qualitat, compensadora de les desigualtats.

Quines són les peculiaritats del nostre sistema educatiu?

- Gran percentatge de concertada, pràcticament un 40%.
- Finançament de l'educació només per sobre de Ceuta i Melilla, poc més del 3%.
- Fracàs escolar i abandonament escolar primerenc, deguts també a un model productiu turístic que afavoreix la passa al món laboral sense completar la formació i que no fomenta l'alta qualificació de la població educativa.
- Ràtios que incompleixen fins i tot la LOMQE.
- 3a comunitat amb més barracons (han crescut durant aquesta legislatura).

Si bé és cert que s'han fet avanços i s'han establert algunes bases per millorar aspectes necessaris del nostre sistema educatiu, el balanç és agredolç.

- En les primeres setmanes de la legislatura es varen derogar el vergonyós TIL i l'antidemocràtica Llei de Símbols, s'han abandonat les maneres autoritàries i despòtiques del PP, però s'ha continuat aplicant una llei com la LOMQE en molts de centres de les Illes.
- Si bé és cert que s'ha escoltat la comunicat educativa i les FAPA, no totes les seves demandes han estat ateses.
- S'ha contractat nou professorat, però especialment en educació primària les ràtios continuen per damunt del que fixa la Llei i del que és necessari per a un desenvolupament educatiu de qualitat.
- S'ha fet un Pla d'infraestructures, gràcies en bona mesura a la pressió de Podem, i s'han llevat la majoria de barreres arquitectòniques dels centres públics, així com també el fibrociment, però no s'han obert nous centres educatius; d'això s'ha derivat l'augment dels barracons i també la impossibilitat de reduir les ràtios.
- Gràcies al "Pacte d'infraestructures educatives" de 2017, signat després d'una intensa negociació de Podem amb el Govern, la Conselleria d'Educació es va comprometre a acabar amb el 70% dels barracons a final de 2019, amb l'objectiu de zero barracons al 2020 i un augment sostingut del pressupost de l'empresa pública de construcció d'escoles, l'IBISEC.
- Es va crear una Ponència de Pacte Educatiu al Parlament, amb desenes de persones expertes i interesantíssimes ponències, però ni tan sols s'ha arribat a un Pacte de Mínims entre totes les forces polítiques al voltant dels problemes centrals del nostre sistema educatiu ja esmentats abans.
- Important avanç a final de legislatura en inversió en mesures per a l'equitat a l'educació infantil 0-3 anys, en bona mesura gràcies a les iniciatives parlamentàries de Podem.

2. Quines són les vostres propostes en matèria d'educació per als propers quatre anys, això és per a la legislatura 2019-2023?

L'eix transversal de la nostra proposta política en matèria educativa és: "Educació pública, laica, equitativa, gratuïta, de qualitat i en català, al llarg de la vida (etapa 0-3 fins a educació per a adults), que garanteixi la igualtat d'oportunitats".

Els eixos centrals del programa col·laboratiu de Podem – que encara es troba en procés de recollida de propostes – són:

- EIX 1. Infraestructures i ràtios en els centres educatius.
- EIX 2. Mesures contra el fracàs escolar.
- EIX 3. Innovació i metodologies pedagògiques.
- EIX 4. Integració i consolidació de la diversitat cultural i la igualtat de gènere en el sistema educatiu.
- EIX 5. Finançament adequat i avaluació del sistema educatiu.
- EIX 6. Ensenyar en i per a la democràcia. Gestió participativa.
- EIX 7. Formació permanent i suport a l'estabilitat del professorat.
- EIX 8. Educació Infantil en l'etapa 0-3 anys.
- EIX 9. Formació Professional.
- EIX 10. Estudis superiors.
- EIX 11. Educació al llarg de la vida.

Dins de les propostes concretes ja aprovades i incloses al Programa s'hi troben, entre d'altres, la gratuïtat dels llibres de text, la gratuïtat de les matrícules universitàries del primer any de Grau i el compromís d'eliminació de tots els barracons que encara hi puguin haver a la nostra Comunitat autònoma el primer any de legislatura i el compliment de la legalitat de les ràtios.

3. Quines iniciatives teniu pel que fa a la política lingüística que duríeu a terme si tenguéssiu responsabilitats en el Govern de les Illes Balears?

Des de Podem continuarem defensant la nostra llengua i, per això, consideram fonamental la seva difusió i promoció cap a l'exterior. Recolzar les actuacions dels organismes públics i privats, que treballen en la defensa de la llengua catalana, serà una de les nostres actuacions durant la pròxima legislatura si tenim aquestes competències en el Govern de les Illes Balears.

Lluitar per la igualtat legal de la nostra llengua i que no sigui relegada a un segon pla ha de ser fonamental. Es faran les adaptacions legals per a la promoció i impuls de la llengua catalana que siguin necessàries.

Amb l'exemple és com hem d'actuar i, per això, des dels càrrecs polítics de les nostres institucions continuarem amb el compromís de tenir o adquirir la capacitat per expressar-se

en tots dos idiomes oficials, i posar en valor la llengua pròpia mitjançant el seu ús habitual.

També continuarem amb la nostra garantia d'oferir l'ensenyament gratuït en català, perquè és un dret que tenim tota la ciutadania.

Tenim un programa autonòmic amb un ampli apartat en Política Lingüística, i l'estam acabant de perfilar amb l'esperança que de cara a la nova legislatura, si entram en el Govern de les Illes Balears, es pugui dur endavant.

1. Quina valoració feis de la gestió de la Conselleria d'Educació en aquests quatre anys de legislatura?

Aquesta legislatura ha afrontat una tasca ingent de recuperació dels efectes devastadors del Govern Bauzá sobre el sistema educatiu de les Illes Balears. A poc a poc, s'ha anat restablint el consens amb la comunitat educativa, s'han recuperat les inversions i s'ha anat treballant per tancar les ferides que s'havien obert en el període anterior.

Així, s'han recobrat les inversions en infraestructures, amb diverses reformes i ampliacions de centres educatius. S'ha augmentat la xarxa de centres integrats de Formació Professional, i s'han impulsat aquests ensenyaments amb l'aprovació del Pla Integral de Formació Professional 2018-2021, alhora que s'incorporaven 16 títols nous d'aquest àmbit. S'ha doblat la inversió en equipaments fins a arribar als 2.000.000 d'euros.

Pel que fa a l'atenció a la diversitat, se n'ha incrementat el personal (PT, AT, orientadors, ATE, etc.), fins a arribar a més de 1.500 professionals. També s'han augmentat les mesures socioeducatives, que eren al voltant d'1M a la legislatura passada, i ara han arribat a ser de més de 11M (ajudes de menjador, finançament de fons de llibres, recuperació d'ajudes a les APIMA... Només les ajudes a la xarxa d'escoles públiques (de 0 a 3 anys) han passat de 0 a 4,5 M). D'altra banda, s'han dotat 2,4 M al Pla d'Èxit educatiu (programes alternatius per a alumnes en risc d'abandonament escolar, pla estratègic d'educació de persones adultes, reducció progressiva de ràtios...) i s'ha fet una inversió de més de 4 M en equipaments informàtics i aules digitals.

Quant al professorat, se n'ha incrementat la dotació (1200 docents més a finals de legislatura), s'han recuperat complements salarials congelats a la legislatura anterior, i s'ha treballat per l'estabilitat de les plantilles amb la convocatòria de 1265 places d'oposició (en previsió de treure'n 1000 més cada curs escolar durant els propers anys). A més, s'ha reformat la formació contínua del professorat amb un nou sistema basat en la formació en el mateix centre: amb la implementació del Pla quadriennal de formació del professorat, ara la formació es contextualitza en el centre de treball, de manera que la transferència educativa queda vinculada al centre, i no al professor. D'aquesta manera, el projecte d'innovació roman al centre, i no en perilla la continuïtat en cas de mobilitat del professorat.

Finalment, s'ha promogut el consens amb a la comunitat educativa mitjançant l'elaboració del Model lingüístic escolar, que torna el seny a la distribució de les llengües d'ensenyament al sistema educatiu: s'han pres mesures per seguir treballant per la normalització lingüística (presència de dinamitzadors lingüístics als centres, reactivació de les comissions de normalització lingüística, intercanvi entre centres de territoris de parla catalana...) alhora que es millorava la competència en llengües estrangeres (augment d'Erasmus+, major dotació d'auxiliars de conversa, programes d'immersió lingüística en llengua estrangera als estius, intercanvis d'alumnat, desdoblaments de les classes de llengua estrangera, etc.).

En definitiva, aquesta legislatura ha posat les bases de la recuperació educativa a les Illes Balears, i MÉS per Mallorca aspira a revalidar i augmentar les àrees de govern per seguir desenvolupant els projectes iniciats i començar-ne d'altres que la societat ens demana.

2. Quines són les vostres propostes en matèria d'educació per als propers quatre anys, això és per a la legislatura 2019-2023?

Per començar, cal més inversió en educació: és un dels pilars de la societat del benestar i és l'eina principal per garantir la igualtat d'oportunitats i per prevenir l'exclusió social.

Els recursos econòmics són imprescindibles per garantir l'atenció individualitzada, perquè l'alumnat del segle XXI és divers (quant a coneixements previs, llengües que parla, procedència geogràfica...). L'escola no ha d'homogeneïtzar, ha de possibilitar que cadascú evolucioni independentment del seu punt de partida.

També són necessaris els recursos per consolidar el nou enfocament que hem donat en aquesta legislatura a la formació contínua del professorat: cal prioritzar la formació en el mateix centre per garantir que la innovació pedagògica hi romangui, amb independència de la mobilitat del professorat. En aquest sentit, els centres ens han mostrat la seva satisfacció pel canvi d'enfocament. El recent Congrés d'Innovació Educativa del 25 i 26 de gener va reforçar els nostres plantejaments.

Un altre dels nostres objectius és la posada en valor de l'FP: la formació professional ha estat i serà un objectiu prioritari en matèria educativa. Cal reforçar-hi les inversions en professorat, infraestructures, dotació de material... És necessari ampliar i diversificar l'oferta de cicles formatius i augmentar el lligam entre l'alumnat i les empreses a través de l'FP Dual, així com potenciar la projecció internacional dels nostres alumnes, amb l'augment de beques de mobilitat per a formar-se a l'estranger.

D'aquesta manera treballarem per diversificar l'economia de les Illes, massa centrada fins ara en el monocultiu turístic, i podrem apostar per nous nínxols de mercat més sostenibles (com el desenvolupament de les noves tecnologies).

3. Quines iniciatives teniu pel que fa a la política lingüística que duríeu a terme si tenguéssiu responsabilitats en el Govern de les Illes Balears?

A l'àmbit escolar, no podem deixar de reivindicar l'ús de la llengua catalana com a llengua vehicular dels centres, per-

què encara no està plenament normalitzada. En aquest sentit, pensam que el Decret de Mínims segueix essent necessari per garantir que el 50%, com a mínim, del còmput horari de l'alumnat sigui impartit en llengua catalana.

Si tornam a tenir competències en aquest àmbit, seguirem invertint recursos en projectes de dinamització lingüística als centres (vàrem començar el projecte al curs 2016/2017 amb un pla pilot a 6 centres de Palma, el vàrem ampliar considerablement el curs passat, i enguany ha seguit creixent fins a implicar 45 centres de totes les illes, amb una acceptació molt gran entre els participants).

Hem format i seguirem formant el professorat en eines per a l'assertivitat lingüística, volem ampliar el projecte d'intercanvi entre estudiants de centres de parla catalana, ampliarem els cicles de conferències sobre sociolingüística, promourem la introducció de noves eines tecnològiques per a l'ensenyament de la llengua catalana, seguirem formant el professorat d'acollida d'alumnes nouvinguts, promourem el desdoblament de l'assignatura de llengua catalana per potenciar la pràctica de l'oralitat...

El Model lingüístic escolar que hem proposat aquesta legislatura, i que pretenem desplegar normativament si en tenim l'opció a la propera, estableix el marc necessari per seguir millorant també en l'aprenentatge de llengües estrangeres, però des del seny: volem progressivitat en la implantació als centres que decideixin impartir qualche matèria no lingüística en llengua estrangera (una implantació en tot cas voluntària i limitada, com vàrem establir al Decret 45/2016, de 22 de juliol, per al desenvolupament de la competència comunicativa en llengües estrangeres als centres educatius sostinguts amb fons públics de les Illes Balears).

També seguirem promovent desdoblements a les classes de llengua estrangera (no només d'anglès), i seguirem invertint en auxiliars de conversa nadius en llengües estrangeres. Pensam que aquest és el plantejament més eficaç per augmentar la competència lingüística en llengua estrangera dels nostres alumnes.

1. Quina valoració feis de la gestió de la Conselleria d'Educació en aquests quatre anys de legislatura?

La valoració que feim és clarament positiva. S'ha redreçat una situació absolutament desastrosa després d'un govern del PP que es va marcar com a objectiu destrossar el sistema d'educació pública. S'ha revertit aquella situació amb recuperació de drets laborals i una millor dotació de totes les polítiques educatives: des de més personal a més inversió en infraestructures. Evidentment queda molt per fer, però el camí del canvi està traçat. L'únic punt negatiu, des del nostre punt de vista, ha estat el poc interès en desenvolupar políticament el Pacte Educatiu. Al Govern no li ha interessat i, així, s'ha malbaratat l'aportació més constructiva, liderada per la societat civil, que va sorgir de la "guerra educativa" de la passada legislatura.

2. Quines són les vostres propostes en matèria d'educació per als propers quatre anys, això és per a la legislatura 2019-2023?

Malgrat la valoració positiva, està clar que si es vol una millora educativa tangible cal destinar molts més recursos a l'educació, i dur a terme les actuacions valentes i decidides que són necessàries per bastir un sistema educatiu de qualitat, que és la fita que Més per Menorca es proposa.

En aquest sentit, les mesures que s'inclouen al programa electoral pretenen donar un veritable tomb a l'educació de les nostres Illes a partir sempre de la participació de la comunitat educativa. Només des de la confiança dels poders públics en els professionals de l'educació i en la comunitat educativa en general i de cada centre en particular, és possible bastir un sistema educatiu de qualitat.

Per assenyalar només alguna de les mesures que impulsarem, exigirem un **increment pressupostari del 10% anual en educació**. Amb aquesta inversió, s'han de reduir les ràtios a partir de les propostes metodològiques dels centres i de les noves formes d'organització plasmades en els seus projectes educatius.

A més a més, seguirem proposant i exigint un Pla d'extensió de la **competència digital** que estableixi les dotacions econòmiques anuals, en personal i en necessitats formatives, per assolir una competència digital real entre l'alumnat de les Illes Balears.

Proposarem un **Pla de competència lingüística** dels centres educatius, tot establint el marc normatiu necessari perquè cada centre dissenyi un pla propi de competència que, des de la seva realitat, estableixi les mesures pedagògiques, les necessitats de dotació, la calendarització, etc., per assolir coneixements òptims tant en català i castellà com en llengua estrangera.

Per altra banda, Més per Menorca fa seves **totes les recomanacions de la Comissió tècnica 0-3**, creada arran de la proposició no de llei presentada per Més per Menorca i aprovada per unanimitat pel Parlament de les Illes Balears. Proposarem i defensarem mesures d'**equitat** com la planificació d'un sistema de beques i ajuts equitatiu i racionalitzat que garanteixi la igualtat d'oportunitats, l'accés a l'educació, el transport i el menjador, i que garanteixi la compatibilitat entre les ajudes del Govern, els consells insulars i els ajuntaments.

Com a darrer punt d'aquest resum, **potenciarem l'extensió i diversificació de l'oferta de Formació Professional** perquè estigui a l'abast de tota la població, i així es proporcionin i consolidin més oportunitats per a l'ocupació. A més a més, per preveure i avançar-nos al futur, defensarem l'elaboració del mapa de la formació professional de les Illes Balears que, amb col·laboració amb patronals, sindicats, associacions professionals i la Universitat de les Illes Balears, ha d'establir les necessitats formatives per als propers anys en aquest camp. En aquesta línia, defensarem la progressiva creació de centres integrats de formació professional que, rendibilitzant al màxim els recursos existent, donin sortides als diversos àmbits d'aquesta formació.

3. Quines iniciatives teniu pel que fa a la política lingüística que duríeu a terme si tenguéssiu responsabilitats en el Govern de les Illes Balears?

Està clar que el repte és potenciar l'ús social del català. Per això, potenciarem la Direcció General de Política Lingüística. En aquesta legislatura s'ha tornat a crear, però s'han hagut d'exhaurir moltes energies en aspectes simplement estructurals. Volem que la Direcció General desenvolupi una autèntica dinamització social de l'ús de la llengua, incidint de forma valenta en la presència del català en el món de les empreses, del lleure, del comerç i del turisme. La nostra llengua també forma part de l'encant i l'atractiu de les nostres illes i hem de ser conseqüents amb aquesta idea.

Aquesta idea de foment no ha de deixar de banda les polítiques normatives adreçades a garantir que els illencs poguem

viure plenament en la nostra llengua, com a dret inalienable. Per això, continuarem en la línia d'exigir el coneixement adequat del català a tots els treballadors públics. Ja sabem de quin peu calcen certes plataformes i de qui són hereus. No ens impressionen. No pensam fer ni un pas enrere en aquesta qüestió.

Pel que fa particularment a la presència del català a l'ensenyament, és evident que és un element clau, perquè de fet és l'únic mecanisme que garanteix que el català continuï sent llengua comuna entre els ciutadans de les Illes. Si volem que tant catalanoparlants com castellanoparlants tenguin garantits els seus drets lingüístics, és obvi que hem de treballar perquè tant els uns com els altres siguin competents en les dues llengües. Nosaltres apostam perquè des de l'autonomia del centre es pugui organitzar la docència de manera que s'assoleixi aquest objectiu. Ara bé, l'Administració ha de fer el seguiment adequat per garantir que tots i cadascun dels centres l'assoleix.

1. Quina valoració feis de la gestió de la Conselleria d'Educació en aquests quatre anys de legislatura?

És un balanç agredolç. La legislatura no ha estat ni el que ens esperàvem ni el que havien promès d'entrada. I creim que aquesta sensació no només la té El Pi sinó que, en bona mesura, ha estat comuna a bona part de la comunitat educativa. Esperàvem bastant més, en aquest sentit, en educació, per part d'un govern d'esquerres que, a part, presumia de fer-ne bandera, en contraposició amb l'anterior mandat.

El Pi va ser el primer partit polític a sumar-se al projecte per elaborar una gran Llei educativa a les Illes. Però els sindicats, per una banda, i els partits polítics de l'altra de diferents colors -Podemos, per un costat, i el PP i C's per l'altre- ho han impedit. Per a nosaltres, aquest és el fracàs més flagrant d'aquesta legislatura que ara concloem!

Una altra mancança important és en tema d'infraestructures. Hi ha massa alumnes de primària fent classes a unes aules modulars segons el Govern i barracons per a l'oposició -però davant un hipotètic canvi de govern igualment serien els qui ara governen que parlarien de barracons i viceversa. El problema, d'aquí a un parell d'anys, el tindrà a les aules de secundària, per la qual cosa convé planificar la construcció de nous instituts públics com per exemple alguns que ja veiem que són necessaris com a Son Ferragut, a Son Ferriol o fer el cinquè institut de Vila (a Eivissa). Igualment és important posar remei en certs nuclis poblacionals a les escoles de primària com ara Campos, Alcúdia o Sant Ferran de ses Roques.

És igualment insuficient l'oferta d'FP, que és cert que s'ha doblat durant aquesta legislatura, però continua essent massa poca i pensam que des d'aquest Govern no s'ha potenciat suficientment. L'FP sempre ha estat tractada com una Venta-focs, mentre que des d'El Pi demanam un impuls per a una via fonamental per formar bona part dels treballadors del dia de demà, i que els estudiants d'aquestes disciplines gaudeixin d'unes condicions dignes en què poder aprendre. En aquest moment, trobam que aquestes ni de lluny arriben al mínim exigible.

Voldríem destacar, igualment, el que s'ha aconseguit dins el cicle d'educació 0-3 gràcies a la pressió del sector i al consens dels grups parlamentaris. En aquest sentit, la Conselleria ha augmentat les ajudes i la inversió dins aquest cicle i s'ha assolit el compromís de tots per continuar-hi invertint d'ara en avant.

2. Quines són les vostres propostes en matèria d'educació per als propers quatre anys, això és per a la legislatura 2019-2023?

Des d'El Pi som molt conscients que l'educació és un dels pilars de la societat. Aquest rol essencial es concreta en una doble vessant; en primer lloc, l'educació té la funció de formar una ciutadania crítica i compromesa amb els valors democràtics propis d'una societat oberta i plural i, per altra banda, té també l'objectiu de formar treballadors i professionals qualificats, que puguin enfrontar-se als desafiaments d'una economia globalitzada i marcada per les noves tecnologies. Donada aquesta importància, la comunitat educativa illenca necessita, no només un gran pacte social, amb el màxim consens entre la societat i la comunitat educativa, que garanteixi l'estabilitat i l'èxit del sistema, sinó d'una Llei educativa que desenvolupi aquest pacte. Els centres d'ensenyament, les famílies, els docents i els poders públics hem de ser capaços de trobar un model educatiu ampli i de consens que permeti articular un projecte en comú.

Consideram que el reconeixement i la dignificació de la professió docent són també elements bàsics en la millora de l'educació. Cal una legislació eficaç que reforci l'autoritat de mestres i professors i un pla efectiu de formació inicial i permanent que permeti l'habilitació de nous docents ben formats i la millora i el perfeccionament dels docents amb més experiència, per exemple, pel que fa a idiomes o noves tecnologies. Així mateix, cal posar atenció al mètode de selecció d'aquests, per assegurar que aquests sempre siguin els més ben preparats. Per això, volem que tant les oposicions com les llistes d'interins funcionin d'una manera més justa i equitativa, per exemple, fent que els aprovats sense plaça tinguin un reconeixement, com passa a altres comunitats autònomes.

Hem de ser conscients que l'economia escassament diversificada de les Balears ha contribuït a la frustració d'una joventut formada que no troba llocs de feina que compensin el seu esforç, i ha actuat com a reclam per a molts de joves que no han acabat els corresponents cicles formatius, tot adquirint feines poc qualificades. En El Pi pensam que això, a més d'haver de menester un canvi estructural en la nostra economia, requereix la creació d'un valors socioeconòmics i culturals que prestigii la formació i l'educació com a font de qualitat i de

prosperitat. Volem un model educatiu innovador i de qualitat que comporti enfortir l'escola pública -sense que això vagi en detriment de la privada-concertada-, garantir la llibertat de càtedra i modernitzar el sistema educatiu. Per això és necessari impulsar la cultura de l'esforç, el mèrit, la motivació, així com conscienciar els entorns familiars sobre la responsabilitat en casos d'absentisme o desescolarització. Així mateix, ens agradaria d'implantar ofertes d'aprenentatge flexibles, obertes i permanents, que permetin l'adquisició de competències bàsiques de caràcter general i sectorial. Per tal de poder afrontar les millores i reformes necessàries, proposam tendir a una inversió en educació del 6% de PIB, tal com recomanen els organismes internacionals de referència.

A la vegada, hem de recordar que la Formació Professional és fonamental per poder disposar de tècnics competents en les distintes branques productives i de serveis. Massa sovint s'ha menyspreat la Formació Professional com una via alternativa de segon ordre. Al nostre entendre aquest és un gran error, de fet, els països punters en l'economia atorguen a aquest cicle formatiu una importància cabdal. El problema que se'ns planteja és la necessitat d'acostar la Formació Professional als distintes sectors econòmics, a les empreses, als professionals o als autònoms, que seran els destinataris d'aquesta formació perquè actuïn d'una manera més coordinada i efectiva. La incorporació dels alumnes de la formació professional al mercat laboral és molt més ràpida i efectiva que la resta. En definitiva, pensam que és necessari prestigiar la formació professional com a opció per garantir la consecució d'un lloc de feina qualificat, tot potenciant de manera efectiva els estudis que tinguin a veure amb les noves tecnologies i la robotització de la societat; així mateix, creim que cal fomentar l'esperit emprenedor dels estudiants de formació professional, bé perquè actuïn com a autònoms o perquè muntin les seves pròpies empreses. Cal incentivar l'esperit emprenedor.

Per altra banda, la universitat ha de ser el centre estratègic per redreçar el país i contribuir a la seva millora qualitativa; ha de ser un dels motors qualitatius de l'economia. Si volem un creixement qualitativament significatiu hem d'apostar per tot el valor afegit que pot comportar la universitat com a centre de recerca i d'experimentació conjunta tant amb els sectors productius públics com privats. Per això, volem garantir la presència de les opcions universitàries a Menorca i Eivissa, i ampliar les seves prestacions d'acord amb les demandes i especificitats de cada una d'aquestes illes. També volem millorar el finançament de la universitat i propiciar l'augment del nombre de titulats superiors que es dediquen a la recerca en l'àmbit universitari, especialment en aquelles àrees del coneixement que es vinculin als sectors econòmics més rellevants, així com en les activitats sanitàries, socials o dels camps de les humanitats.

3. Quines iniciatives teniu pel que fa a la política lingüística que duríeu a terme si tenguéssiu responsabilitats en el Govern de les Illes Balears?

El model lingüístic que defensam des d'El Pi és aquell que aposta perquè els alumnes, en acabar el cicle d'ensenyament obligatori, dominin perfectament les llengües catalana, castellana i, en la mesura que sigui possible, també l'anglesa. Això significa plena capacitat de comprensió oral i escrita, així com d'escriure i expressar-se oralment de manera correcta i fluïda. Aquest és un desafiament del nostre sistema educatiu que haurà de ser flexible i adaptar-se a les possibilitats de cada centre durant un període transitori que implicarà tota la comunitat educativa, i que -en particular- haurà de comportar un reciclatge progressiu del professorat. Per la seva part, la llengua catalana, per ser la pròpia de les Illes Balears i trobar-se en una situació d'inferioritat de condicions pel que fa al seu manteniment i ús social, requereix un tractament especial per garantir la seva pròpia (super)vivència.

També és necessari reforçar l'autonomia de centre en l'elaboració del seu Projecte lingüístic. Cada centre ha de comptar amb autonomia per poder establir el seu propi règim lingüístic, establint projectes que hauran de garantir el domini final del català, castellà i anglès. Pel que fa a l'anglès, és necessari que la seva implantació es faci de manera gradual, prenent com a referent les indicacions de la UIB, que segons l'Estatut d'Autonomia té una funció consultiva en aquest àmbit. La proposta d'El Pi és que els centres augmentin progressivament les hores lectives setmanals dedicades a la llengua o llengües estrangeres, per tal com també es podrà potenciar el coneixement d'un quart idioma als centres docents en les seves línies oficials.

En el tancament d'aquesta edició no hem rebut resposta per part de Ciudadanos Illes Balears.

LES BASES D'UN MODEL DE TURISME SOSTENIBLE

Isabel Busquets

coordinadora de MÉS per Mallorca

Les actuacions dutes a terme a la Conselleria de Turisme durant l'actual legislatura han estat emmarcades en el conjunt de l'acció política del Govern d'esquerres sorgit de les urnes el maig de 2015. Un Govern que ha fet feina des del primer moment per un model de país diferent, basat, per una banda, en un progrés econòmic fonamentat en el diàleg i el consens, que genera prosperitat compartida i garanteix drets socials i econòmics per a tota la ciutadania. Per altra banda, s'ha promogut una economia més diversificada i més competitiva.

El turisme és, sens dubte, la indústria més important per a les Illes Balears. Això, però, no era motiu per mantenir un model turístic depredador de territori i de recursos que beneficiava només uns pocs. Tota l'acció de Govern en turisme ha estat enfocada a aconseguir un model de turisme i unes illes sostenibles. Les passes que s'han fet han estat de gegant i no podem permetre que es torni enrere.

ESTABLIMENT DE LÍMITS

El model turístic de l'any 2015 estava centrat en un turisme de masses i d'urbanisme a la carta. Era un model amb conseqüències socials, laborals i mediambientals molt perjudicials per a les Balears. Un aspecte clar d'aquest model poc desitjable era la possibilitat que els establiments d'allotjament turístic creixessin al marge de plantejaments territorials, urbanístics i turístics, i que augmentessin en places turístiques sense límit. Una demostració d'intencions a favor de la sostenibilitat per

part del Govern va ser el Decret Llei 1/2016, que va eliminar la possibilitat de construir hotels dins sòl rústic.

Posteriorment, la Llei 6/2017 va posar fi a les excepcions de compra de places. Les places turístiques s'han d'adquirir a una borsa per poder-les posar en funcionament. Tanmateix, a conseqüència de la permissivitat existent fins llavors, molts dels allotjaments turístics no estaven obligats a adquirir places de les borses. Com que el Govern té les competències d'ordenació turística de l'illa de Mallorca, gestiona el Consorci Borsa d'Allotjaments Turístics (CBAT). Avui dia, cada nova plaça turística a Mallorca s'ha d'adquirir al CBAT.

El Govern ha anat més enllà del que van establir els Acords pel Canvi i ha fixat un sostre de places a Mallorca (430.000, que eren les existents en el moment

d'aprovar la Llei 6/2017). Per primera vegada en la història, podem afirmar que, amb la llei actual, en aquesta illa no hi haurà més places turístiques de les que ja hi ha ara. Totes aquelles places creades a través de les excepcions d'aquestes darreres dècades desapareixeran quan es donin de baixa. Per això, l'únic que podem fer és decreixer.

Posem per cas un agroturisme que va obrir abans del 2017 amb 20 places. Si aquest establiment tanca i dona de baixa les 20 places de què disposa, desapareixeran i no es podran tornar a comercialitzar mai. Les places creades des de 1999 amb excepcions són unes 120.000.

Cal recordar que els doblers recaptats pel CBAT es destinen a millorar infraestructures turístiques de Mallorca. Només amb la convocatòria de 2017 s'han

Projecte de neteja de platges amb persones en risc d'exclusió social

invertit 16 milions d'euros a 34 municipis de l'illa, mentre que la de 2018 compta amb un pressupost de 15 milions. Gràcies a aquestes inversions, els ajuntaments mallorquins han rebut més inversions que mai de part de la Conselleria de Turisme, i a més ho ha fet amb convocatòries obertes i transparents.

Alguns dels projectes finançats amb els doblers de les places turístiques són la rehabilitació de Sa Farinera a Llubí o del teatre Defensora Sollerense a Sóller o la creació del Centre d'interpretació del vi, enoturisme i turisme sostenible a Santa Maria del Camí. Són, per tant, projectes que milloren l'oferta turística fora dels mesos d'estiu, però que, a la vegada, milloren els pobles per als residents.

ALLARGAMENT DE LA TEMPORADA TURÍSTICA

Desestacionalitzar el turisme ha estat un altre dels objectius principals durant la legislatura. Això vol dir suavitzar els pics d'arribada de turistes a l'estiu, quan ja no podem créixer més, i repartir els visitants durant tot l'any. L'actual Govern no ha promocionat les Illes durant l'estiu, sinó que ha basat tota la seva estratègia en captar visitants els mesos de fora de temporada alta, una època que atrau un turisme de més qualitat. És la campanya *Better in winter*.

A més, l'arribada de turistes en mesos de tardor, hivern i primavera suposa que els treballadors i les treballadores

La Defensora a Sóller

tenguin contractes de feina més llargs i, en conseqüència, millors pensions en el futur. És una passa més per aconseguir un model més equilibrat.

El nombre de turistes arribats a les Illes entre octubre i maig ha augmentat quasi un 16% respecte al primer any de legislatura. Alhora, les afiliacions a la Seguretat Social en mesos de temporada baixa com octubre o febrer creixen i demostren que la temporada turística s'està allargant i els llocs de feina augmenten en mesos poc habituals en altres èpoques de la història balear. Per la seva banda, el 2018 ja hem vist un

suau decreixement de nombre de visitants en els mesos de ple estiu: 75.000 turistes menys.

Les xifres en quantitat són bones, però fixem-nos en les xifres de qualitat: despesa turística i condicions de feina. Pel que fa a la despesa dels turistes, creix any rere any. Si comparam la despesa turística realitzada l'any 2018 (16.369 milions d'euros) amb la de l'any 2015 (14.331 milions d'euros) veim un 14,22% d'increment. Respecte a les millores de feina, durant aquesta legislatura s'ha aprovat un nou Conveni d'Hostaleria que preveu increments de sou de fins a un 17% en quatre anys i el 2018 el sou a Balears se situà per damunt de la mitjana estatal.

Per tal d'atraure turistes en temporada baixa, sector públic i sector privat s'han alineat per promoure productes turístics diversificadors, com ara la gastronomia, la cultura o els esports. Amb aquesta col·laboració públicoprivada, no només es crea una oferta diferenciadora de qualitat: també es creen sinèrgies. D'aquesta manera, la riquesa creada pel turisme arriba a altres sectors productius o econòmics.

REGULACIÓ DEL LLOGUER TURÍSTIC

Una altra de les fites d'aquesta legislatura ha estat la regulació del lloguer turístic a través de la mateixa Llei 6/2017,

Sa Farinera de Llubí

en termes de modalitat i de zona. L'anterior normativa prohibia el lloguer turístic a tots els edificis plurifamiliars (és a dir, pisos o apartaments) i, tanmateix, era una activitat que es donava de forma irregular i sense garanties per a veïnats i usuaris. Igualment, s'ha permès fer lloguer turístic durant dos mesos l'any a l'habitatge principal (és a dir, on s'està empadronat).

Però sobretot, la nova llei de regulació del lloguer turístic ha volgut tenir en compte les peculiaritats de cada illa i, fins i tot, de cada municipi. Per això, Consells insulars i Ajuntament de Palma, les institucions amb les competències d'urbanisme i amb un coneixement de la situació real del territori, són els encarregats de la zonificació, és a dir, d'establir a quines zones i en quines modalitats es poden comercialitzar habitatges turísticament.

El lloguer turístic és un fenomen global, cada vegada més utilitzat pels turistes. A les Balears era necessari regular-lo, per tal que pogués existir de forma legal allà on pot suposar beneficis econòmics per a la població en general (per exemple, per a famílies amb una segona residència), però també era necessari restringir-lo allà on pot crear problemes de convivència o d'accés a l'habitatge.

IMPOST DE TURISME SOSTENIBLE

A principis del 2016, quan no feia ni un any que el nou Govern havia pres possessió, les Balears van veure néixer un nou impost sobre les estades turístiques, que havia de compensar l'impacte territorial i mediambiental del turisme. L'Impost de Turisme Sostenible (ITS) és un tribut totalment finalista, destinat a fer de les Illes Balears unes illes sostenibles, mediambientalment, socialment i culturalment.

Fins al 2018 s'han recaptat 200 milions d'euros amb l'ITS i s'ha aprovat que uns 150 projectes siguin finançats amb el fons de l'impost. La meitat de la recaptació, 100 milions d'euros, es destina a projectes de medi ambient, però les finalitats dels fons de l'ITS són molt diverses:

- Protecció i recuperació del medi natural, rural, agrari i marí.

- Foment de la desestacionalització i promoció del turisme sostenible.
- Recuperació i rehabilitació del patrimoni històric i cultural.
- Impuls de projectes de recerca científica, desenvolupament i innovació tecnològica.
- Millora de la formació i la qualitat de l'ocupació.
- Adquisició i rehabilitació d'habitatges destinats a lloguer social amb criteris de sostenibilitat energètica.

Gràcies a l'ITS, l'edifici fins ara en desús de Ca n'Estela, que va ser una escola en temps de la II República, s'adequa com a centre d'interpretació del Parc Natural Marítimoterrestre des Trenc-Salobrar de Campos. Així, aquesta infraestructura acollirà els visitants al Parc perquè coneguin les particularitats de l'espai natural protegit i les instal·lacions antigues recuperaran la funció educativa i divulgativa que van tenir fa dècades.

Els fons de l'ITS també han fet possible tres projectes amb persones amb risc d'exclusió social perquè netegin i millorin la qualitat de platges, cales i espais públics de totes les Illes. Aquesta és una iniciativa que demostra la sosteni-

bilitat en diversos vessants: social i mediambiental.

Sostenibilitat social és també la que pretén la inversió amb fons de l'ITS per a la promoció de 172 habitatges de protecció pública (26 milions d'euros), ja que dona resposta a un dels grans problemes per als balears: l'accés a l'habitatge.

Finalment, l'Impost també ha permès la realització de projectes relacionats amb la millora de la formació a les Illes. Com a exemple, podríem anomenar la creació d'un Centre Integrat d'FP en l'àrea de reparació i manteniment d'embarcacions nàutiques al Port d'Alcúdia. La construcció d'aquest centre a la zona nord de l'illa permet la formació necessària per poder cobrir llocs de feina ben remunerats per als treballadors i treballadores de les Balears.

En definitiva, s'han posat les bases per a un model de turisme sostenible i s'han fet les primeres passes cap a la diversificació econòmica, perquè les Balears no siguin tan dependents del turisme. Aquestes passes s'han dut endavant amb el consens i el diàleg que han caracteritzat aquesta legislatura. Però no podem pretendre canviar un model que s'ha desenvolupat durant 40 anys en una sola legislatura. Hem de ser autocrítics i reconèixer que encara queda molta feina per fer. El canvi no ha conclòs: el canvi continua. ■

DE LA REVOLUCIÓ INDUSTRIAL AL TOT INCLÒS: QUATRE PINZELADES SOBRE EL TURISME A LES ILLES BALEARS

Tomeu Estelrich Rigo

... el dogma que afirma que l'enriquiment dels rics acaba revertint a la societat no és més que una mescla de mentida intencionada i de forçada ceguesa moral
Zygmunt Bauman

La Revolució Industrial va generar canvis profunds en els factors de producció i en les condicions de vida dels treballadors. El primer sindicat de treballadors va sorgir a Londres el 1720. S'aconseguí la primera llei laboral que va reduir la jornada de treball infantil en 12 hores. La jornada habitual era com a mínim de 14 amb una disciplina que s'aplicava a dones, homes i infants que treballaven en unes condicions precàries de lluita per la supervivència.

Fotograma del documental *Overbooking*

El turisme va començar essent un privilegi reservat només per persones riques i ocioses. Durant el segle XIX hi

ha una sèrie d'avanços tecnològics que permeten millorar les comunicacions, però no serà fins a mitjan segle XX quan el turisme comença a democratitzar-se.

Chopin i George Sand

El primer servei regular de comunicacions marítimes entre Palma i Barcelona va ser el 1837. Va facilitar l'arribada a Mallorca d'un conjunt de personatges il·lustres que per raons polítiques, científiques o empesos per la curiositat, varen visitar l'illa. Tenien interès en conèixer paratges idíl·lics per fugir del renou i el fum de les grans ciutats. Varen escriure articles i llibres de viatge: Dembowski, Jean J. Laurens, però sense cap dubte, el llibre que més va divulgar el coneixement de Mallorca dins l'Europa romàntica va ser *Un hivern a Mallor-*

Lluís Salvador d'Àustria-Toscana, arxiduc d'Àustria

ca de George Sand, que el 1838 arribà a Valldemossa acompanyada del músic Frederic Chopin. Havien vingut a Valldemossa per canviar d'aires i per millorar la salut del compositor.

Un altre visitant il·lustre va ser l'arxiduc Lluís Salvador d'Àustria. Era un intel·lectual, políglota i gran viatger. Va visitar Eivissa i Formentera per primera vegada l'estiu de 1867. La seva obra monumental *Die Balearen* -Les Balears descrites amb paraules i imatges- va atreure nombroses persones que en difongueren la imatge per tota Europa.

El 1914 esclata la I Guerra Mundial, que aturà en sec l'arribada de turistes.

A França, en la dècada dels anys 30, les mobilitzacions de treballadors reclamaven la implantació de la setmana laboral de 40 hores, el dret a la representació sindical i el dret a les vacances pagades. Més de tres milions de francesos van fer vaga i el país va quedar completament paralitzat. El Govern va convocar la patronal i als sindicats. Els acords de Matignon són un dels punts de partida de la universalització dels drets laborals i també del que avui coneixem com *l'Estat del benestar*. Aquest pacte va entrar en vigor el 1936. Desenes de milers de treballadors francesos van gaudir aquest mateix estiu de les primeres vacances pagades de la seva vida, dues setmanes de vacances pagades que van passar a ser quatre el 1968, enmig d'una gran eufòria, ja que el que s'havia aconseguit era impensable.

L'any 1921, la Compañía Aeromarítima Mallorquina s'adjudicà la línia postal Barcelona-Palma, per al servei de la qual utilitzava hidroavions que aterraven al port de Palma.

El 1936 esclata la Guerra Civil espanyola i el 1939 la II Guerra Mundial que estronca l'arribada de turistes. Acabades les guerres, es promou la campanya *Luna de miel en Mallorca*.

Gràcies a la lluita sindical països com Àustria, Finlàndia, Suècia o Itàlia varen introduir el dret a les vacances retribuïdes. A l'Estat Espanyol, durant la Segona República, es va aprovar la Llei del Contracte del Treball - que contemplava un permís anual retribuït de set dies per a tots els assalariats.

El boom turístic a les Illes Balears es va produir els anys seixanta amb els *Planes de Desarrollo* durant la dictadura franquista. El turisme va servir perquè el règim sortís del seu aïllament internacional i abandonés l'economia autàrquica. La pesseta estava devaluada i cada vegada eren més els treballadors de classes mitges britàniques o alemanyes que es podien permetre el viatge a les Illes Balears.

Una vegada feta la transició a la democràcia, s'anava consolidant la intensificació de l'explotació turística. Aquest desgavell es coneix com la "balearització", perquè sense cap planificació ni gens de consciència mediambiental es construïren vivendes i hotels de forma anàrquica a vorera de mar. Durant aquests anys la construcció i el turisme

atreïen un gran nombre de treballadors que venien d'altres indrets de l'Estat. Progressivament hi ha un transvassament de treballadors del món agrari al sector terciari. Passam del monocultiu de l'agricultura al monocultiu del turisme i la construcció. El 1960 arribaren 400.000 turistes i el 1970 n'arribaren 2.000.000. D'aquí ve el nom de boom turístic.

A Menorca, el sector industrial té un gran pes. L'any 1960, el 53,2% dels ocupats treballava en el sector secundari. Després de l'accelerada terciarització experimentada per l'economia menorquina a partir del 1985, el percentatge d'ocupats en el sector industrial continua sent superior a Menorca en comparació a la resta de l'arxipèlag balear. El nou capital, majoritàriament de Catalunya, va entrar a Menorca quan altres zones turístiques ja estaven saturades. Així, la construcció hotelera a gran escala i la multiplicació d'urbanitzacions es va fer amb més seny perquè s'inicià quan altres zones turístiques ja començaven a degradar-se.

La crisi del petroli del 73 va ser de llarga durada a causa de l'alça sobtada dels preus internacionals del petroli. Va provocar la devaluació del dòlar, la baixada de la demanda i l'increment de l'atur.

El 1977 hi havia gairebé 3,5 milions de turistes i més de 200.000 places a Balears. El 1978 hi ha una recuperació de les economies europees que, ajudades per una segona devaluació de la pesseta, afavoreixen el **segon boom turístic**. Es produeix un gran augment de turisme britànic, i de nou, una forta immigració de temporada a causa de la manca de mà d'obra.

Entre el 89 i el 93 es produeix la **segona crisi perquè hi ha més oferta que demanda**. La disminució dels preus no pot evitar el tancament d'alguns establiments hotelers.

- La Guerra del Golf de 1990, provocada per la invasió iraquiana de Kuwait, va provocar la fallida de diversos TTOO britànics.

Entre el 94 i el 2001 es produeix el **tercer boom turístic**, entre altres causes, per la devaluació de la pesseta fins a un 27% entre 1992 i 1995. S'intentaren posar solucions a la massificació a les illes,

S'arenal, als anys 50. Última Hora

mitjançant el Pla d'Ordenació de l'Oferta Turística (POOT), la Llei General Turística i la Llei d'Espais Naturals (LEN).

Durant aquests anys es dona la dualitat d'un turisme residencial, que aporta molts diners amb el turisme del "tot inclòs" que es caracteritza per tot el contrari.

Del 2002 al 2005 es produeix la **tercera crisi turística**, entre altres coses per l'**atac contra les Torres Bessones** de Nova York l'11 de setembre de 2001, que va crear pànic a volar i al terrorisme islàmic. Va marcar un punt d'inflexió en l'economia mundial i l'IBEX-35 perd un 60% del seu valor.

El gener del 2002, l'euro entra en circulació, la qual cosa provoca un increment dels preus. Es produeix la progressiva substitució del turisme britànic per l'alemany.

Els empresaris hotelers s'enfronten al Govern a causa de l'Ecotaxa.

Es percep un gran canvi en els hàbits dels turistes. Les Illes Balears es van convertint en una de les destinacions més importants del Mediterrani per fer vacances. El paisatge és la "matèria primera" del turisme. On no hi ha res a visitar, ningú no hi vol anar. La principal motivació dels turistes és el paisatge i el bon clima, el turisme de sol i platja. Les Illes són un lloc perfecte per descansar i divertir-se. Hi ha més de 1.000 quilòmetres de costa, al voltant de 400 platges, cinc parcs naturals i una illa declarada Reserva de la Biosfera per la UNESCO: Menorca.

A Eivissa les murades renaixentistes de Dalt Vila són declarades Patrimoni de la Humanitat per la Unesco el 1999. Les Pitiüses han tengut una evolució històrica diferent a altres regions del Mediterrani que van afavorir la creació d'una imatge de destinació de llibertat i vida alternativa. De la conservació d'aquest paisatge en som responsables tots.

"Fins aquí Hem Arribat", de l'eufòria del turisme a la turismofòbia

La saturació turística és el creixement excessiu de visitants que fa que un lloc es massifiqui i els residents pateixin les conseqüències en els seus estils de vida, el seu benestar social i el seu accés als serveis i béns comuns. Aquestes mesures, així com les denominades 5D (Desestacionalització, Descongestió, Descentralització, Diversificació, Deluxe Tourism), sovint són promocionades com a solucions pal·liatives. Avui dia, el turisme constitueix un dels fenòmens socioeconòmics més importants en l'àmbit global. Barcelona, Berlín i Venècia, tres de les ciutats més visitades d'Europa, presenten característiques diferents però un escenari similar: la saturació turística i l'aparició d'un malestar que va en augment per part dels residents.

A Mallorca el vint-i-de setembre de 2017 hi va haver una manifestació organitzada per diversos grups activistes sota el lema "Fins aquí hem arribat! Aturem la massificació turística".

QUINS SÓN ELS REPTES ACTUALS?

- Els viatges de vacances són més curts, però més freqüents. Els turistes s'organitzen de forma independent i fan tres o quatre viatges anuals.

- Hi ha un nombre creixent de turistes molt preocupats per l'estat de conservació de l'entorn, que exigeixen un major control sobre la qualitat del medi ambient.
- Els turistes cada vegada són més exigents, també en la relació qualitat-preu exigint que les instal·lacions i els serveis siguin plenament satisfactoris.
- El major nombre de queixes dels turistes és sobre la falta de neteja a les platges i llocs públics, la contaminació acústica, la saturació de les carreteres, la mala qualitat de l'aigua, la pressió humana a les platges, i la saturació de l'aeroport.
- El major nombre de queixes dels residents és el preu del lloguer dels habitatges, la gentrificació de barris urbans, les condicions laborals precàries, els darrers anys les Kellys (les cambres de pisos) s'organitzen per defensar i millorar els seus drets. Amb el mantra que "el turisme genera treball i riquesa", la realitat és que els treballadors de temporada van de la feina a l'atur.
- Les Illes Balears tenen el 2018 una població de 1.176.627 persones amb una densitat de població mitjana de 236 habitants per Km2. Han arribat segons les dades de l'IBest, 3.512.360 turistes per via marítima i 13.943.770 de passatgers arribats per via aèria.
- On està el progrés, en les macro-autopistes a l'illa amb més cotxes per habitants d'Europa i un transport públic nefast?
- Té sentit ampliar ports mentre la posidònia mor?
- Quants de gasoductes, incineradores, depuradores, embassaments i dessaladores són necessaris si es continua creixent en aquest ritme?
- Més turistes són més beneficis? On van a parar aquests beneficis? Als paradisos fiscals?
- Els lobies d'hotelers, constructors i immobiliàries creuen en el turisme sostenible o en el col·lapse suïcida. ■

ELS INICIS DE L'EDUCACIÓ A MENORCA

Pere Alzina

D'ON VENIM?

No ens consta documentació de que hagin existit escoles al marge de les institucions religioses al llarg del segle XVIII, denominat el període de les dominacions estrangeres. No sabem massa bé quina va ser, al cap i a la fi, la més estrangera de totes, ja que totes generaren patiments a la població i limitaren l'accés a l'alfabetització a bona part de les classes més desfavorides.

Sí que tenim evidències de l'experiència de la primera escola espanyola, el 1802. Escola regida per un mestre que teniu com a únic objectiu eradicar *el pobre dialecto nativo de estas personas*. Va fer història: fou expulsat per la Universitat per falsificador, alcohòlic i per anar sovint amb aquelles que anomenàvem dones de mal viure. La Universitat de Maó (Ajuntament) li obrí un expedient detallat i fou cessat.

Ara bé, bé sabeu que a Maó existí una petita burgesia il·lustrada (entre els quals destaca Joan Ramis i Ramis i Antoni Febrer i Cardona). Fins el que tenim documentat, aquí s'inicia el període de la nostra història de l'educació innovadora: Antoni Febrer adreça una instància a la Universitat (Ajuntament) on demana explícitament que els mestres de pàrvuls canviïn el mètode Lancaster pel de Pestalotzi. Aquesta carta ens sorprengué. Com havia arribat al coneixement d'Antoni Febrer la idea de que calia canviar un mètode per l'altre del gran pedagog suís, la pedagogia de Pestalotzi? Amb aquesta carta podríem dir que s'inicia la nostre renovació pedagògica, clau per aconseguir una plena alfabetització que no s'aconseguí plenament fins el passats els anys 2004 i 2006 del present segle.

Desconeixem si s'arribà a aplicar aquesta metodologia. Però si que po-

dem dir que la innovació educativa a Menorca (molt tímidament) s'inicià a principis del segle XIX.

La nostra història ve plena de fracassos, desil·lusions, abandonaments, impotència... i l'educació encara més. Tot i que sempre existí i existeix encara... un reduït col·lectiu de persones molt sensibilitzades que sempre empenyien als regidors municipals a potenciar l'alfabetització bàsica, les escoles i determinades innovacions. Patíem un gran problema: eren molt poques les persones menorquines que es podien permetre anar estudiar fora de l'illa. Per tant, la majoria de mestres que eren hi destinats, procedien d'altres llocs de l'Estat i feien tot tipus de tràmits i d'altres... per sortir aviat d'aquesta penya esventegada per la tramuntana. I la tasca encomanada era difícil i ben complexa: *haviem d'eliminar el dialecto de los nativos*.

Com bé sabem, des de múltiples perspectives i ciències actuals, la prohibició i el càstig poc aconsegueix en qüestions educatives. Per tant, no aconseguirem eliminar el *dialecto de los nativos*. Però no només per no intentar-ho; simplement perquè la majoria dels fillets i de les filletes no es matriculaven a les escoles de primeres lletres. No fou la resistència numantina dels menorquins qui perllongà l'ús del català. Va ser més el bé el seu sentit pràctic i capacitat adaptativa davant les realitats canviants: perquè anar perdre temps a un lloc, l'escola, on ensenyen coses que no ens interessen i no ens resolen el problema autèntic: la manca de recursos de tot tipus, començant per les extenuants jornades de treball per quatre reals. Els mètodes anacrònics contribuïen notablement a aquesta poca assistència als centres educatius per part dels col·lectius més desfavorits, la majoria de la societat illenca.

L'Ajuntament de Maó era molt conscient de la situació i van ser molts els esforços que van fer per impulsar l'accés a l'educació del major número de persones possibles: escoles dominicals (més bé, lliçons breus després d'anar a Missa), escoles per a persones adultes que obrien i tancaven a un ritme trepidant, contínues instàncies a entitats superiors... però no fou massa cosa el que aconseguiren.

L'esforç, tot plegat, arribà a consolidar l'Escola de Nàutica a mitjans del segle XIX amb la intenció de donar formació

a les nombroses persones que dedicaven a la marineria i el comerç mercant. Aquesta Escola de Nàutica esdevingué el primer institut d'ensenyament secundari sostingut íntegrament per un Ajuntament molt abans de que existís a moltes capitals de província. L'Ajuntament mantingué l'esforç pressupostari, malgrat les pressions i la manca de finançament. Era prioritari poder oferir la possibilitat d'estudiar secundària a l'illa de Menorca. Però no només havien de mantenir el lloc, havien de pagar al professorat i havien de dotar de material adequat al centre. Aquest fou el primer gran èxit, d'entre una història de fracassos. Es mantingué fins que el Govern Central creà el Minis-

teri d'Instrucció Pública, ja entrat el segle XX i acceptà la càrrega econòmica que fins aleshores havien assumit des d'un Ajuntament.

Durant el sexenni revolucionari, les iniciatives escolars i associatives esclataren: la primera associació protestant de l'Estat és constituïda a Maó i Es Castell, obrint escoles de primeres lletres. Republicans, maçons, liberals i progressistes obrien centres d'alfabetització que tancàvem tant ràpidament com se creaven. La premsa també jugà un paper fonamental i foren diverses les revistes que s'iniciaren en aquest període. Revistes de caire cultural, científic i educatiu.

Sigui com sigui, els mestres seguien anant i venint; bé, de fet, més anant que venint. I eren pocs els mestres menorquins titulats i amb la formació adequada per tirar endavant la innovació educativa. Joan Benejam, possiblement, és l'excepció.

Però un parell de mestres mallorquins capgiraren la situació: Gabriel Comas i Ribas i Antoni Joan. El 1902 més de quatre-centes persones es manifesten a Alaior per exigir una escola graduada!!! Aquest fet no té precedents. S'inaugura el 1910; però fracassà pel problema de sempre. L'associació que promogué aquesta iniciativa, *El Porvenir de la Vejez*, no desistí i creà, sostingué i mantingué oberta al llarg de més de trenta anys una de les experiències més reeixides de la

Fotografia conservada a l'Arxiu Històric de l'Ajuntament de Maó on podem veure els fillets que participaren en una de les primeres colònies escolars de l'Ajuntament (1912).

nostra història en innovació educativa, la coneguda com l'escola Laica d'Alaior.

Tampoc podem oblidar, que acabat el sexenni revolucionari, se crearen (al llarg del període de la Restauració) nombroses centres escolars privats religiosos. Aquests centres feren una important aportació a l'alfabetització i l'accés al coneixement científic d'amplis sectors de població. La Salle d'Alaior i de Maó, Calós de Ciutadella o Sant Josep de Maó són exemples ben vius d'aquestes iniciatives.

I ha entrat el segle XX l'illa de Menorca visqué múltiples experiències educatives innovadores impulsades especialment per un Ajuntament, el de Maó, que impulsa grans iniciatives: les sortides escolars, l'estimació per la naturalesa amb la instauració del dia de l'arbre, la introducció del mètode Montessori, els museus escolars, la construcció d'escoles a zones rurals (fins i tot una escola ambulant a la zona de Tramuntana – actual parc natural de s'Albufera des Grau –). Una des les iniciatives més rellevants fou la instauració de la colònia escolar a Addaia, que permeti, durant els mesos d'estiu, que fillets i filletes amb deficiències nutritives i poc alimentats degut a la pobresa extrema agafessin

forces per encarar l'hivern amb exercici i menús molt ben equilibrats.

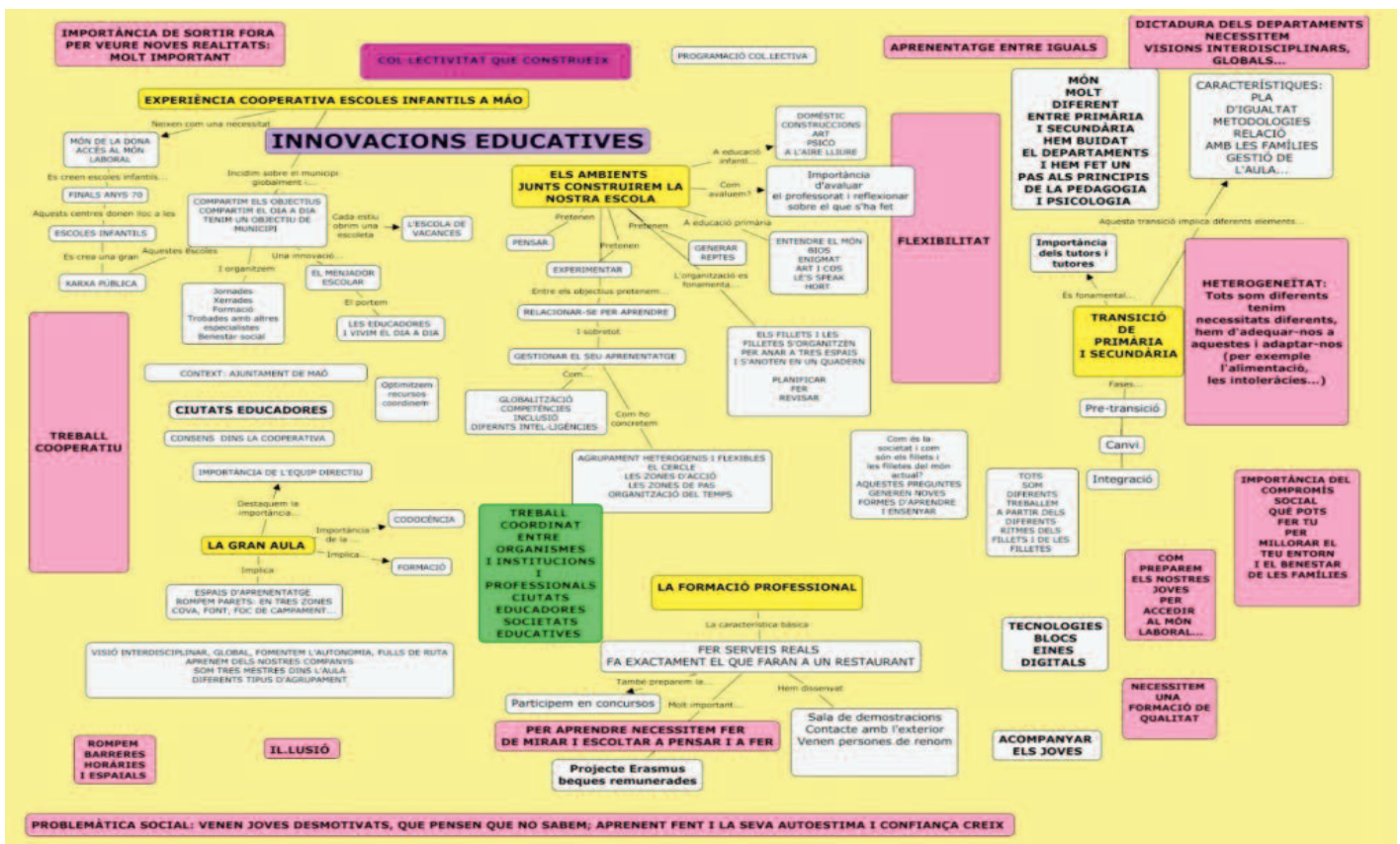
Durant les tres primeres dècades del segle XX foren múltiples les iniciatives escolars i educatives no formals que cristal·litzaren: els casinos (de diferent signe polític) que oferien conferències, tertúlies, obres de teatre, sarsueles i projeccions cinematogràfiques. Escoles privades de diferent signe, les escoles religioses a les que ja hem fet referència, escoles laiques (L'Escola Racionalista de Ciutadella, les escoles laiques des Castell i Sant Lluís, l'Escola Moderna de Maó, l'Escola d'Arts i Oficis fundada per l'Ajuntament de Maó), escoles privades en les que podien cursar estudis superiors (com l'Acadèmia de Mateu Fontirroig a Maó).

Podem afirmar que l'Ajuntament de Maó (amb majoria republicana des de finals del segle XIX, encara que el batlle fossin anomenats per real decret i pertanyien, sovint, a la minoria monàrquica) aplicà la política educativa republicana anys abans de la proclamació de la II República, el 1931. Durant aquest darrer període s'aplicaren els darrers mètodes pedagògics (metodologia Freinet amb l'edició de diferents revistes escolars; els centres

d'interès de Decroly, l'ampliació i extensió de la metodologia Montessori, la vivència de processos de gestió democràtica a les aules, l'ensenyament de les ciències des de noves perspectives, etc.) i s'iniciaren construccions importants (l'Escola Graduada de Maó, l'Escola Graduada de Ciutadella, la des Mercadal, diferents escoles rurals).

Durant la Guerra Civil s'unificaren tots els centres educatius en els públics seguint el model de Catalunya i una vegada acabada aquesta la depuració arribà a molts mestres per haver iniciat innovacions a les seves aules.

No fou fins al final de la Dictadura franquista, a principis dels anys 70, on un col·lectiu de persones començà a moure de nou tota la innovació i es tornà a sentir parlar de Freinet, Montessori, Decroly... més de quaranta anys després. Aquest col·lectiu s'agrupà i forma un sindicat (STEM, Sindicat de Treballadors de l'Ensenyament de Menorca) que finalment convergí a l'STEI actual mentre que es creà el primer Moviment de Renovació Educativa de l'illa que organitzà durant gairebé trenta anys les Escoles d'Estiu, punt de referència clau per entendre el nostre present. ■

AINA MOLL, LA TENACITAT I LA DIPLOMÀCIA

M. Magdalena Gelabert i Miró
Dra. en Llengua i Literatura catalanes i professora

No record exactament el dia que vaig conèixer Aina Moll, potser perquè ella era una de les figures que marcaven el pas de la meua generació de joves estudiants que aspiràvem a ser filòlegs i la teníem molt present com a referent intel·lectual. Seguíem les seves passes i sempre en parlàvem des d'una òptica de respecte i admiració. Teníem plena confiança dipositada en ella, en la seva forma de treballar i en la manera de ser marcada per l'amabilitat, l'educació, la perseverança i la intel·ligència.

Sí que record, perfectament, un gran nombre de trobades amb ella amb motiu d'assistir a les seves conferències, de compartir cursos i actes diversos —fins i tot d'una trobada a la Universitat Catalana d'Estiu de Prada de Conflent a finals dels 80—, de reunions d'alguns organismes com la Junta Rectora de Institució Pública Antoni M. Alcover on jo treballava i de la qual ella era membre en representació de la seva família. Aina Moll sempre era la mateixa, mai no la vaig veure fora de lloc, al contrari, ella posava pau on anava perquè mantenia i

defensava els seus valors des d'una fermesa amable que mai no ofenia sinó que despertava el respecte de qui tenia davant. Ben segur que el fet d'haver nascut a Ciutadella de Menorca i de ser filla de D. Francesc de Borja Moll —un dels homes més amables i nobles que han donat les nostres illes— i de Francesca Marquès —caracteritzada per una bonhomia difícil de superar—, influï en el seu caràcter i en la manera de viure i de relacionar-se amb la gent, per això ella Aina Moll era una creadora de concòrdia.

Sobre Aina Moll en recordo moltes anècdotes com el fet que Antoni M. Alcover l'anomenàs "Na Molleta" quan era petita i la visitava dins els bres. Per força, na Molleta, amb una infantesa viscuda entre Alcover i Moll i entremig de treballs filològics, havia de sortir una enamorada de la llengua. No de bades, estudià Filologia Romànica, una carrera que amplià amb estudis a l'estranger a diferents universitats europees com la Sorbona, Estrasburg, Frankfurt o Zurich. Aquesta formació li serví per poder ser col·laboradora en els darrers volums del diccionari i en l'editorial de son pare D.

Francesc de Borja Moll, especialment al capdavant de la Biblioteca Raixa que publicava obres d'autors d'arreu del Països Catalans i estrangers.

Així, Aina Moll va créixer i va madurar envoltada per un ambient de feina i constància, que li proporcionaren nombroses qualitats perquè tots ells es trobaven dins el marc de la recerca de grans ideals, com era l'Obra del Diccionari que Antoni M. Alcover duia al cap i que contagià als Moll. En relació amb el gran *Diccionari* resulta curiosa la frase d'Aina Moll "El diccionari era una obra impossible, però mossèn Alcover i mon pare no sabien que ho fos i el varen fer". És veritat que al llarg del temps, sorgien veus que afirmaven que el diccionari era un impossible però tanmateix, la tossudesa activa i la capacitat de treball fora del comú d'Antoni M. Alcover i la paciència i constància de Moll, el feren possible amb un cost de dues vides dedicades a aquesta causa. Cal que els reconeguem el mèrit perquè és de justícia, el nostre poble i la llengua catalana no serien així com són sense les seves aportacions de vital importància.

Per força Aina Moll, que va néixer i créixer en aquest ambient, havia de ser una “amadora de la llengua catalana” — en termes de Mn. Alcover a la Lletra de convit—, amb totes les conseqüències. Per això treballà tot quant va poder i tot quant va saber, per la normalització de la llengua catalana de múltiples maneres: tant amb càrrecs de gestió cultural vinculats al Segon Congrés Internacional de la Llengua Catalana de l’any 1986, com a través de l’Obra cultural Balear o de la Secció Filològica de l’Institut d’Estudis Catalans —de la qual va ser membre membre—, per exemple. Ella no va militar en cap partit polític però sí que estigué en contacte amb membres actius de la política, d’ideologies diferents, per treballar i consensuar línies d’actuació en favor de la llengua i treballà amb diversos càrrecs vinculats a la Normalització Lingüística sovint acompanyats d’eslògans com “El català és cosa de tots”.

Amb la seva trajectòria i el seu treball, Aina Moll es guanyà ser un referent de l’estudi i ensenyament de la llengua, que observam des d’un doble vessant, tant des de la docència a l’Institut Joan Alcover de Palma —amb alumnes tan destacades com Carme Riera i M. Antònia Oliver—, com en la promoció de l’edició de materials didàctics ben coneguts com és el *Digui, digui*.

Són molts els reconeixements socials que s’han realitzat a la seva figura, entre ells hi ha el nomenament de Dra. Honoris Causa per la UOC o el fet que dona nom a un centre d’educació infantil i primària de Palma, el CEIP Aina Moll i Marquès. Se li atorgà la Medalla d’Or de Palma i del Consell de Mallorca, la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya i el Premi Ramon Llull del Govern Balear, entre altres premis i reconeixements, i l’Institut d’Estudis Catalans ha creat un espai a la seva web referit a la filòloga: <https://taller.iec.cat/filologica/Moll.asp>.

L’Obra Cultural Balear —de la qual Aina Moll va ser sòcia fundadora l’any 1962— creà l’any 2012 el premi que du el seu nom que distingeix una persona o entitat que hagi destacat per dur a terme, des del voluntariat, activitats de promoció, difusió o prestigi de la llengua catalana a qualsevol indret del seu

domini lingüístic. L’any 2017, vaig tenir la sort de ser guardonada amb el Premi Aina Moll que atorga l’Obra Cultural Balear, un guardó que em suposà una alegria immensa, pel fet de ser un premi amb nom de dona, amb el nom d’aquella a qui, com hem dit, mossèn Alcover, de manera entranyable, anomenava “na Molleta”. Aina Moll i Marquès, una dona filòloga com jo, un exemple del que jo voldria ser, una gran persona el nom de la qual, a partir d’aquella nit m’acompanyarà sempre. Mai no podré

agrair prou a l’Obra Cultural Balear haver-me fet aquest gran honor. Pensant en la figura d’Aina Moll i en com em sentia d’identificada amb ella, vaig escriure les paraules que havia de pronunciar a la gala del lliurament del Premi Aina Moll que en essència, foren aquestes:

M’agradaria acabar amb un suggeriment. Ja que sabem que la llengua és el més gran tresor del nostre poble, perquè és l’articuladora de la nostra cultura i manera de ser, de les tradicions i els costums, de la sibil·la i els cossiers, la sobrassada, l’ensaimada i el llonguet, de les gloses i les festes, i de cada minut del nostre dia a dia, per això voldria convidar-vos a compartir-la amb tothom reglant paraules.

Si regalam paraules mostrem la nostra identitat, ens mostrem orgullosos de ser qui som i obrim la porta a tothom qui vulgui compartir-la o aprendre-la. Perquè conèixer la llengua és l’única manera possible de conèixer i estimar el nostre poble. Per això vull convidar-vos a regalar paraules en català quan anau a la botiga o a la discoteca, a la metgessa o al notari, al cinema o d’excursió, a la

feina i al lleure, a persones grans i a infants, des del matí fins al vespre i, si pot ser, que les paraules vagin acompanyades amb un somriure. És una manera de mostrar que nosaltres som així, un poble natural, generós, intel·ligent i alegre, disposat a obrir totes les portes i a regalar el millor que tenim que és la llengua, conscients que sense ella deixariem de ser qui som i tot el que ens caracteritza quedaria a les fosques i perdria el sentit.

Per això anit vos convid a regalar-la perquè es pugui contagiar l’amor que sentim per la llengua catalana i per les arrels del nostre poble. Estic plenament convençuda que és el millor regal que puc fer tant a les persones que estimo com a les que encara he de conèixer, siguin d’on siguin, perquè la millor part de mi només pot sorgir a través de les paraules.

Em sento plenament hereva del llegat d’Aina Moll i compartesc els seus ideals que es resumeixen en aquesta frase que ella ens deixà: “La llegua és el pilar de la nostra vida, és la nostra història, cultura i identitat”. Només em resta dedicar a la figura d’Aina Moll honor i gratitud. ■

PROJECTE M'AGRANA: TRENCANT ELS MURS QUE FAN POSSIBLE LA INCLUSIÓ

Una escola d'infantil i primària de la comarca de Llevant du a terme una proposta amb alumnes d'un centre d'educació especial

Montserrat Nadal,
coordinador de Pissarra

El CEIP Sant Miquel de Son Carrió fa dos anys que ha engegat el projecte M'AGRANA; una proposta consistent en la inclusió d'un grup d'alumnes del centre d'educació especial Joan Mesquida de Manacor a la dinàmica d'aquest centre d'infantil i primària.

Aquesta escola de Son Carrió fa anys que treballa amb la intenció de construir un centre "on qualsevol infant, indistintament de les seves característiques socials, familiars, físiques, funcionals, etc., tingui l'opció de prendre-hi part". I això és precisament el que pretén el projecte M'AGRANA: que qualsevol infant, fins i tot aquells que són alumnes dels centres d'educació "especial", siguin una companya o un company més dins els centres que coneixem com a "ordinaris". Per tant, fer possible una educació inclusiva de debò, a tots els efectes.

El centre d'educació especial Joan Mesquida, per la seva banda, treballa perquè "el retorn dels seus alumnes al sistema ordinari sigui possible". Sembla clar que l'entesa entre aquests dos centres escolars no havia de ser gaire complicada.

Jeroni Santandreu, un dels mestres del CEIP Son Carrió, ens comenta de quina

manera se li va despertar aquesta inquietud a l'hora de posar en marxa la proposta: "Sóc aficionat a anar a natació i, a vegades, coincidia a la piscina amb els alumnes del Centre Joan Mesquida. Mentre eren allà amb el seu monitor feien les mateixes activitats que la resta de gent, no hi havia cap diferència. Aquest fet em va portar a pensar que, dins l'àmbit escolar, era possible

trencar tots els murs que separen aquests infants dels altres".

El CEIP Sant Miquel és un centre ordinari organitzat amb metodologia viva i activa, amb elements com la "periodització flexible" dels continguts curriculars; en el sentit que tots els infants tenen oportunitat d'acostar-se als continguts curriculars quan estan pre-

parats per fer-ho i ho necessiten, ja que es confia en el ritme d'aprenentatge de cada individu. També hi trobem propostes com la "programació viva", ja que es parteix de la creença que una bona manera de poder atendre les veritables necessitats dels infants és amb una programació que s'adapta al dia a dia d'acord amb els processos madurats dels infants i la seva evolució. Per tant, era un marc adequat per a sembrar la llavor d'aquesta proposta d'educació inclusiva.

Com s'ha esmentat abans, aquest curs 2018-2019 és el segon any del Projecte M'AGRANA. Durant el curs passat, va tenir lloc la fase experimental, que va consistir en la inclusió d'un grup de sis alumnes i dues mestres del Joan Mesquida un cop a la setmana. Aquests sis al·lots varen comptar amb l'acompanyament durant un temps per part d'alumnes del CEIP Sant Miquel, per a ajudar-los a situar-se i a integrar-se en el sistema organitzatiu i pedagògic del centre. Durant tota la fase experimental es varen fer observacions i reunions de coordinació amb tècnics i professionals dels dos centres.

"Aquest primer grup d'alumnes del Joan Mesquida tenien entre 16 i 17 anys, i el nostre és un centre d'infantil i primària. Un dels primers canvis que vàrem decidir, un cop passat el primer any, va ser que les edats dels infants que vinguessin a Son Carrió havien de ser inferiors i més properes a les dels nostres alumnes; per això el segon any són alumnes entre 8 i 12 anys", ens comenta n'Imma Coll, una alta mestra del CEIP Sant Miquel.

El curs en què ens trobam, 2018-2019, té lloc la continuació del projecte, que ara s'incrementa a dos dies per setmana, amb el seguiment de les reunions de coordinació entre els professionals dels dos centres. I quina és la valoració que es fa, per exemple, des de l'escola de Son Carrió?

En Jeroni Santandreu ens comenta aspectes com aquest: "Aquesta experiència que estam realitzant ens demostra que la inclusió és possible i que el gran repte que ens havíem plantejat es pot dur endavant. I és que els centres públics han de ser capaços d'atendre i de respondre a les necessitats de qualse-

vol infant, amb independència de les seves necessitats educatives. A més, tots els alumnes i tots nosaltres en tenim de necessitats; cadascú sap quins són aquells punts que ha de treballar i millorar".

Mentre sóc al CEIP Sant Miquel, un dimarts matí del mes de febrer, arriba n'Aina M. Riera, cap d'estudis del centre d'educació especial Joan Mesquida de Manacor, amb dos alumnes. (Avui només són dos del total de sis, perquè la resta de companys tenen la grip i han quedat a casa). Hauríeu d'haver vist amb quina naturalitat són rebuts per part dels mestres del centre i, sobretot, per part dels alumnes que els saluden amb afecte i els acompanyen a visitar l'ambient pedagògic en què tenen ganes de passar una estona del seu horari escolar.

De camí al poliesportiu amb la cap d'estudis i els alumnes del Joan Mesquida, n'Aina M. Riera em comenta que "són molts els avenços que s'han aconseguit d'ençà que aquests nois venen al CEIP Sant Miquel". Veient-los jugar a futbol amb els seus companys, entre abraçades quan han marcat un gol i algun que altre retret en haver-ne encaixat un altre, puc assegurar que l'objectiu que el Projecte MAGRANA s'havia proposat és

ben real, té la cara i els ulls d'aquests nins i nines, i que és possible trencar els murs que separen aquests infants i joves etiquetats com a "especials" dels altres, perquè a l'escola de sempre hi ha lloc per a tothom.

Tan sols em resta afegir el motiu pel qual aquesta proposta rep el nom de M'AGRANA, com ens explica n'Imma Coll: "en obrir una magrana veim totes aquelles peces d'un color vermell intens, com si tot fos u, formant part d'un mateix sistema. De la mateixa manera el nostre projecte pretén aquest mateix objectiu, una educació inclusiva per a tothom, sense que cap infant en quedi al marge".

Aquestes són algunes de les observacions dels tècnics i professionals d'ambdós centres sobre els efectes del projecte: "Quan trepitges el CEIP Sant Miquel, els teus sentits s'omplen d'això que tants en diuen inclusió"; "observes l'acceptació incondicional de tots els alumnes"; "observes un context que facilita oportunitats de participació real i potencia el desenvolupament i l'autonomia dels alumnes". No hi ha res més a afegir, sinó donar-vos les infinites gràcies per fer possible el dret a l'educació de TOTS els infants. ■

SABEU EL QUE PASSA AL 0-3?

Assemblea 0-3

Idò passa que la precarietat i les condicions laborals empenyen les professionals a anar-se'n al segon cicle.

He conegut moltes i molt bones professionals "cremades" amb el 0-3, a les quals els encanta el primer cicle, però s'estimen més les condicions del segon: no només el sou, també els horaris, les vacances, el reconeixement a la feina, etc.

I què passa? Doncs que per molt que els agradi més el 0-3, acaben preparant-se oposicions al 3-6 (o buscant feina al sector concertat o privat del 3-6), i "partint" tot d'una que poden. Perquè totes anhelem millorar la nostra vida, a totes ens preocupa la nostra jubilació.

Quan et prepares per a ser docent no se't passa pel cap que algun dia hauràs d'argumentar amb el polític de torn per què un infant de mesos necessita més d'un metre quadrat per a desenvolupar-se. Estudies la infància i trobes avenços meravellosos, que després tal vegada no tindran reflex o resposta dins del sistema. Diu en César Bona que "sempre es diu que els infants són els adults del futur, però no són només això. Són també els habitants del **present**, i hem de donar-los l'oportunitat d'opinar, de ser agents d'acció, no només de recepció." Tenen drets que han de ser garantits i respectats **ARA**.

Passen els anys i quan comencis a treballar al primer cicle, tal vegada ho faràs en un centre que realment respecti els drets dels infants (autoritzat per la Conselleria o no), que tingui personal qualificat i format permanentment, amb unes condicions laborals dignes; amb unes ràtios adequades; amb un projecte educatiu consensuat per tot el claustre, que serà estable; amb recursos; amb uns criteris estètics i que tingui cura dels espais i materials; amb professionals de l'atenció primerenca; obert a les famílies, etc.

Però tal vegada no, potser faràs feina en un centre que no respecti els drets dels infants, ni el teu, que només vetllarà pel benefici econòmic i no pel dels infants. Potser hauràs d'estar sola amb un grup de 10 nadons (o més) durant vuit hores (o més), potser no tindràs vacances ni festius, potser als tres mesos et facin fora...

En el primer cas, segurament estaràs satisfeta amb la teva feina, però per ventura amb els anys, les teves circumstàncies vitals vagin canviant, i voldràs tenir un millor sou i unes millors condicions laborals. Tal volta veuràs com una crisi econòmica i unes lleis fetes a la mida d'uns pocs poderosos, t'aniran retallant drets i precaritzant la teva feina, i passaràs pena pel teu futur. Tal volta estaràs cansada de lluitar perquè es respectin els drets dels infants

del 0-3 i es reconegui la teva feina, cansada de que les lleis i els partits polítics no us facin costat, etc. I acabis fugint per a tenir una feina millor.

En el segon cas el resultat pot acabar sent el mateix que en el primer, però més aviat. Acabaràs "cremada" del primer cicle i segurament intentaràs lluitar per ell. Tindràs reunions amb polítics, t'afiliaràs a algun sindicat, aniràs a manifestacions, cimeres, trobades, conferències, etc. per tal d'aconseguir unes millors condicions pels infants i per tu. Però segurament seguiràs fins els nassos i un dia estaràs tan cansada que diràs prou. Et gastaràs el sou en preparadors, recorreràs conselleries, universitats, biblioteques, faràs coa en administracions, emplenaràs sol·licituds, presentaràs paperassa compulsada, i et deixaràs els colzes...Tot per tal d'arribar a una cosa que hauria d'estar a l'abast de tots els docents, no només dels de primera.

He tingut moltes vegades la sensació que som docents de segona, docents de sí però no, docents que no s'imaginen amb seixanta-cinc anys dins d'una aula amb 10 nadons de quatre mesos...

Les que resistim al 0-3 demanam que se'ns reconegui, ser visibles, necessitem estabilitat **ARA**. Necessitem que l'equitat s'estengui i ens arribi a totes. ■

ELS ODS COM A EINA DE TRANSFORMACIÓ SOCIAL

**Illes
Sostenibles**

Fons Pitiús de Cooperació

El canvi climàtic, les conseqüències de l'esgotament i del mal ús dels recursos naturals, l'augment de les desigualtats, la vulnerabilitat humana, la violència directa i estructural, els desplaçaments forçats de població són alguns dels problemes que afronta el nostre món i que es caracteritzen per ser transnacionals, és a dir, són presents a tot el planeta.

Aquest panorama romp la tradicional divisió entre Nord (ric i desenvolupat) i Sud (pobre i subdesenvolupat) i ens obliga a canviar el nostre marc mental per entendre la realitat del món actual. A més, ens obliga a establir una nova estratègia en la qual una diversitat d'agents, des de tots els àmbits, es responsabilitzi de la transformació de les nostres societats en models que esdevinguin més igualitaris, més sostenibles i que posin en el centre el respecte dels Drets Humans.

En aquest marc, el 25 de setembre de 2015, l'Assemblea de Nacions Unides va adoptar un conjunt d'objectius globals, els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS), encaminats a eradicar la pobresa, protegir el planeta i assegurar la pau i l'equitat per a tothom. Aquesta nova agenda de desenvolupament sostenible, l'anomenada Agenda 2030, està formada per 17 objectius, que es desglossen en 169 metes que s'hauran d'assolir d'aquí a 2030. A més, l'agenda presenta 230 indicadors que

permetran prendre la mesura del desenvolupament de la Humanitat en els propers 12 anys. Se'n pot trobar informació detallada per a cadascun dels objectius en aquest enllaç: <http://www.undp.org/content/undp/es/home/sustainable-development-goals.html>.

A diferència dels Objectius del Mil·lenni (vigents en el període 2000-2015), que interpel·laven només a governs estatals i estaven dirigits als països del Sud, els ODS deixen clar que els problemes són globals i que, per tant, necessiten una resposta global. Per això, busquen la implicació també de governs regionals i locals, d'empreses, d'entitats de la societat civil i de qualsevol persona, alhora que aporten una visió molt més global i interdependent dels reptes que afronta la Humanitat. Tothom, a qualsevol lloc, hi pot tenir un paper protagonista i pot treballar en la línia que estableixen els ODS.

En el Fons Pitiús de Cooperació, ens hem sentit també interpel·lats per aquesta resolució de Nacions Unides i compartim l'esperit de transformació de l'Agenda 2030. Consideram que els ODS, són una ferramenta útil per apoderar-nos, per ajudar-nos a sentir que formam part d'un moviment a nivell global que ens ha de permetre incidir des de l'àmbit local en la transformació de tot allò que és contrari als Drets Humans i a la sostenibilitat ambiental.

És per això que hem passat a l'acció i que hem començat a fer passes per donar a conèixer i difondre aquests objectius entre els socis del Fons Pitiús, tant entre les ONGD com entre les institucions locals. Hem iniciat un procés formatiu per reflexionar sobre quin ha de ser el paper del Fons i de tots els seus socis dins del marc de l'Agenda 2030. Ens estam preguntant com podem adaptar els ODS al nostre context local, què estam fent ja en aquesta línia, què podríem fer millor i com podem incloure els ODS en la pràctica diària del Fons i de cada associació o institució sòcia.

D'altra banda, en l'àrea d'educació, hem engegat un procés de difusió i anàlisi dels ODS en els centres educatius que estan integrats dins la Xarxa de Centres Educatius Solidaris. Aquesta Xarxa aglutina escoles que estan compromeses en la construcció d'un món més just i respectuós amb els drets fonamentals de les persones i amb el medi, a través de la inclusió de l'educació transformadora i per a la ciutadania global en la seua pràctica educativa diària.

Així, des del Fons Pitiús estam promovent l'aplicació en l'àmbit educatiu dels ODS com una potent eina per fomentar en la comunitat educativa la consciència de pertinença a una ciutadania global i com un punt de partida per iniciar accions amb capacitat de transformació del nostre entorn. I és que els ODS poden ser una guia per a la pràctica diària

OBJECTIUS DE DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE

de l'escola, tant per canviar la manera de fer en el propi centre educatiu, com pels valors que s'impulsin des de la pràctica pedagògica. És a dir, l'Agenda 2030 és útil per treballar en la construcció d'una cultura de pau, en el foment de la sostenibilitat ambiental, en la lluita contra el canvi climàtic, en l'estalvi energètic i d'aigua, en el foment del consum conscient, en el respecte del tots els ecosistemes que ens envolten, en el respecte a la diversitat, etc...

Però, realment, és possible això? En principi, pot semblar un procés de gran complexitat adaptar a una escola uns objectius que s'han aprovat a un espai de decisió tan allunyat de la realitat de cadascuna de les nostres escoles. A més, és fàcil caure en el desànim i creure que no tenim la capacitat d'acció suficient per fer front a les grans dificultats que afronta la Humanitat.

Per donar la volta a aquest plantejament, en les formacions que estam fent amb el professorat, presentam l'Agenda 2030 com una ferramenta de suport que ens pot ajudar a desfer-nos de la sensació d'impotència, perquè ens inclouen en un moviment transformador a escala global. Es tracta d'anar avançant fent petites passes:

1. CONEIXEMENT I ANÀLISI.

La primera passa és donar a conèixer els ODS i analitzar el contingut i les me-

tes de cadascun d'ells. Encara que fa més de dos anys de la seua aprovació, els ODS són encara poc coneguts fora dels àmbits de la cooperació. És molt important que tant professorat com la resta de la comunitat educativa (alumnat, AMIPA,...) els conegui i n'entengui el contingut.

2. AVALUACIÓ PRÈVIA.

El procés d'implementació dels ODS a l'escola ha de passar necessàriament per una fase d'avaluació per determinar en quin punt es troba l'escola en el procés d'assoliment dels ODS. Aquest procés serveix per posar en valor molta de la feina que ja s'està desenvolupant a l'escola, en comprovar que, amb tota seguretat, s'estan fent moltes accions en la línia d'allò que proposen els objectius. D'altra banda, aquest procés d'anàlisi ha de servir també per veure quines pràctiques noves s'han d'incloure per poder tenir una major capacitat d'incidència en la consecució dels Objectius. Per exemple: podem agafar l'Objectiu 6 (Aigua neta i sanejament) i estudiar quina despesa d'aigua es fa a l'escola, per a quins usos, quins valors es fomenten envers l'aigua... I el mateix amb la resta dels Objectius.

3. ACCIÓ.

Aquesta fase prèvia d'estudi i avaluació, ens ha de portar a la tercera etapa, que és la fonamental si volem que ten-

gui realment un efecte transformador la inclusió dels ODS a l'escola. S'ha de tenir clar com s'adaptaran a la realitat i a la pràctica de l'escola, quin serà el pla d'acció, quines les accions concretes que portarem a terme i fomentar que estiguin a la base de tota la feina que es faci en el centre educatiu.

4. AVALUACIÓ DE L'AVANÇ DE LA IMPLEMENTACIÓ.

Per comprovar que l'escola avança tal com ha previst en el camí de l'Agenda 2030, seria recomanable que, periòdicament, es realitzàs una avaluació de com s'està avançant en la integració dels ODS. Això permetrà veure potencialitats i també detectar possibles mancances que es poden anar superant amb la introducció de noves propostes i accions.

Evidentment, aquesta no és l'única ruta possible que es pot seguir. Precisament, la gran força dels ODS és que cada entitat, cada institució, cada persona i, per suposat, cada escola, pot establir el seu propi ritme i acollir-los segons la seua pròpia visió i segons la seua pròpia realitat.

Finalment, voldríem aprofitar aquest espai per convidar-vos a iniciar un apropament a l'Agenda 2030 i als Objectius que conté, per poder valorar la seua introducció en la vostra pràctica educativa. ■

VIATGE A XEFXAOUEN, UNA EXPERIÈNCIA INOBLIDABLE

Sandra Serra Teruel,
Responsable de la Secretaria de la Dona STEI Intersindical

Una delegació de l'STEI Intersindical, formada pel nostre secretari general, Miquel Gelabert Genovart; el secretari d'organització, Xisco Alomar Novila; el responsable de Cooperació, Juan Luis Rodríguez Recio; la representant de l'STEI Intersindical a Eivissa, Joana Tur Planells, i jo hem anat de viatge durant quatre dies al Nord del Marroc, on cooperem amb l'ONG ATED (*Association Talasemtane pour l'Environnement et le Développement*), associació que vetla per la conservació del medi ambient i el desenvolupament social i, més concretament, de les dones i menors, i hem visitat els diferents projectes de cooperació que tenim en comú. No hem d'oblidar que l'STEI Intersindical és un sindicat feminista i que la

cooperació és un tret essencial del seu caràcter sociopolític.

A l'aeroport de Tànger vàrem ser rebuts pel vicepresident d'ATED, Ahmed Achernan, i ens va facilitar el mitjà de transport per, dues hores i mitja després, arribar fins a Xefxaouen.

Diumenge, el nostres guies varen ser Abdelilah Tazi, president d'ATED, i Adil Azouzi, director de l'institut d'educació secundària de Xefxaouen i membre d'ATED. Al matí, anàrem a visitar antics projectes en què havíem col·laborat, com la construcció d'una tafona, una aula d'alfabetització i un taller de costura. Aquests antics projectes en l'actualitat no estan en funcionament perquè el grup de persones que ho fe-

ien servir ja no viuen a la comuna rural de Bni Zid a Bab Taza.

Després ens dugueren a una altra comuna rural, a Khzanat, on els telers i les màquines de cosir sí que estan sent emprats per un grup de dones que han format una cooperativa i venen les teles per poder-se mantenir econòmicament. S'ha de destacar la sororitat existent entre aquest grup de dones: el bon treball en equip queda reflectit en les teles que fan i que esdevindran cortines, cobertors, davantals o peces de roba.

Aquestes zones rurals són molt pobres, moltes vegades sense aigua corrent ni llum, viuen de l'agricultura i la ramaderia. El mitjà més emprat per transportar productes és un ase o una somera. I, normalment, són els homes els que l'empren, mentre les dones carregades -com a someres- van caminant. Aquesta observació me la va fer la meua companya de viatge, Joana, i no he pogut deixar-la passar, perquè reflecteix el modus de vida del Marroc. Tot i que, com a moltes bandes, hi ha excepcions. L'associació ATED, per exemple, encara que són minoria, té dones a la seva Executiva, com Salwa Elberdhi i Hanae Alami. A més, Salwa és tinent de batle de la comuna urbana de Xefxaouen. Però, generalment, els homes són els sostenidors de la vida econòmica, els que porten els negocis, mentre les dones s'encarreguen de les llars i les cures.

Per dinar, tornàrem a Xefxaouen i, després de provar els plats típics i exquisits com la sopa harira, tagins, ensalades variades i cuscús, vàrem anar a fer una vol-

ta per la seva medina i el seu zoco, i així cremar unes quantes calories. Els colors de la ciutat i les seves gents em varen enamorar tot d'una. Va ser un amor a primera vista. La gent és molt amable i sempre et rep amb un somriure.

L'endemà continuarem l'experiència amb la visita a un centre de Formació Professional, OFPPT (*Office de la Formation Professionnelle et de la Promotion du Travail*) on, juntament amb ATED, hem finançat projectes perquè joves dels nuclis rurals i de la perifèria de Xaouen puguin estudiar cicles formatius (mecànica de l'automòbil, fusteria, informàtica, restauració i pastisseria, costura...). El millor de tot, les seves cares d'alegria per poder fer una formació que els ajudarà en el seu desenvolupament personal i professional en un futur.

Visitarem el Centre Social i Cultural, al Barri Ain Haouzi, on, entre d'altres activitats, els més petits i les més petites

fan teatre i les dones més grans alfabetització (aprenen a llegir i escriure). Tan sols en un instant, congeniaven amb tu. La llengua no era un problema, ens enteníem en amazic, àrab, francès, castellà o català, o una barreja de totes. Volíem compartir impressions i ens fèiem entendre.

Dimarts visitarem el CEAF (*Centre d'écouté et d'attention aux femmes*), projecte en el qual col·laboram des del 2018 amb ATED. L'objectiu és promocionar l'equitat de gènere i donar suport integral a les dones i nines víctimes de violència familiar (encara s'empra aquest terme) en el Nord del Marroc. En el centre hi treballen persones qualificades que atenen les dones, una treballadora

social, una psicòloga, un misser, animadores culturals i socials... Els donen assistència jurídica, suport psicològic, formació i orientació professional. Hikmate Alami i Fadwa ens varen explicar que l'any passat varen atendre 500 casos de dones i menors víctimes de violència; 400 dones i menors han estat beneficiaris de campanyes de sensibilització; han donat suport legal i psicològic a 300 dones i menors víctimes de violència i han orientat laboralment 150 dones en situació fràgil; 100 dones han estat beneficiàries de cursos d'alfabetització, i 79 de Formació Professional. A més, porten a terme tasques de registre civil de matrimonis realitzats pels seus ritus autòctons i de les filles i fills nascuts de la seva unió.

Una vegada visitats tots els projectes, els antics i els actuals, quedava reunir-se amb l'Executiva d'ATED per intercanviar opinions i parlar de la nostra continuïtat com a socis seus en els projectes de cooperació. Tots els representants de l'STEI Intersindical allà presents vàrem estar d'acord amb la gran tasca que ATED fa a la ciutat de Xefxaouen i que volíem continuar cooperant en els projectes que ja teníem en marxa i atendre les noves demandes que havien sorgit en el transcurs de la nostra visita: continuar amb el CEAF, formar persones en atenció a la diversitat, posar en marxa el servei de guarderia...

Finalment, només em queda donar les gràcies a totes les persones que han fet possible aquest viatge, tant del nostre sindicat com del nostre soci de Xefxaouen. Una cosa és segura, hi tornaré.

SOCI LOCAL: ATED.- ASSOCIACIÓ TALASSEM-TANE MEDIAMBIENTAL I DESENVOLUPAMENT

L'STEI Intersindical va iniciar la col·laboració de cooperació i solidaritat amb ATED fa més de 17 anys, en una visita programada pel Govern Balear a les Illes Balears a l'any 2002, per a iniciar vincles de col·laboració amb entitats locals del nord del Marroc. D'aquí va sorgir una estreta vinculació entre la nostra entitat i la regió del Nord del Marroc.

Una relació fraternal que ha anat acompanyada amb l'execució de projectes finançats per diferents donants. Però hem anat més enllà, i s'han creat vincles que ens han ajudat a conèixer l'altra ribera de la mediterrània, la seva cultura, els seus problemes i a contextualitzar els processos migratoris; hem mantingut un contacte continu, amb visites, edició de materials didàctics conjunts, etc..

Conjuntament vàrem donar suport l'any 2005 a la creació del Grup GOB format per associacions del nord del Marroc que tenien com socis locals entitats de les Illes Balears i que es va agermanar amb diferents entitats del Grup RIF a les Illes Balears. Segons el nostre parer, som un exemple de relació, que s'estén en el temps, entre entitats i de seguir treballant, fet que es reflecteix en un model de cooperació compartit i permanent. ■

Entitat: STEI Intersindical

Finançament: Direcció General de Cooperació. CAIB

Títol del projecte: *"Promoció de l'equitat de gènere i suport integral a les dones i nines víctimes de violència familiar en el Nord del Marroc. 2n any"*

Duració: 01/04/2019 a 31/03/2020

El projecte pretén donar continuïtat al que es va finançar en la convocatòria 2017, un fet que permetrà continuar amb els serveis del Centre d'Escolta i Atenció a les Famílies (CEAF) de Chefchaouen que atén dones i nins i nines víctimes de violència familiar.

El projecte estendrà els serveis del CEAF a les zones rurals, abastant noves àrees d'intervenció; així mateix, continuarà amb la creació i l'enfortiment de "Clubs d'escolta" en nous centres d'educació secundària. Es donarà continuïtat al Servei d'Orientació Laboral, en aquesta ocasió amb el suport a un grup de dones que han realitzat formació en restauració i pastisseria durant la primera fase del projecte per a crear la seva pròpia cooperativa i comercialitzar els seus productes.

Per a donar suport a aquest grup de dones, les pauses-cafè programades en aquest projecte i d'altres, organitzades per l'associació ATED, seran a càrrec d'aquesta cooperativa. A més es preveu ajudar les dones emprenedores amb una eina tan útil com un estudi de mercat; ja que no n'hi ha d'altre, almenys no públic, a la regió.

Entitat: Ensenyants Solidaris

Finançament: Ajuntament d'Artà

Títol del projecte: *"Integració sociocultural i educativa, amb enfocament de gènere, de nines, nins i adolescents de Chefchaouen."*

Duració: 1 d'octubre de 2018 – 30 de setembre de 2019

El projecte proposa oferir alternatives d'oci i temps lliure a les nines, nins i adolescents del barri perifèric d'Aïn Haouzi i els seus voltants, com a eina per lluitar contra l'exclusió social i els seus efectes. Totes les activitats es proposen amb enfocament de gènere, per a afavorir especialment la integració de les nines i joves adolescents, ja que són elles les que tenen més dificultats per a accedir a l'espai públic i a activitats col·lectives. Per a això es programaran activitats mixtes però que parin esment als gustos i preferències de les nines i joves beneficiàries, que tindran prioritat en les inscripcions.

Podem dividir aquestes activitats en cinc tipus:

- Activitats socioculturals, que inclouen l'organització de cinema-fòrums, activitats i jocs esportius, activitats manuals, jocs de cooperació i cultura de pau, animació a la lectura, etc..
- Activitats socioeducatives: jornades d'educació i sensibilització sobre dos temes principals: igualtat entre homes i dones i respecte al medi ambient, organitzades amb les diferents escoles i centres educatius de la ciutat de Chefchaouen.
- Tallers de música, coreografia i teatre. Sessions setmanals.
- Organització d'excursions a la naturalesa. Visita a diferents punts de la regió amb l'organització d'activitats i jocs de naturalesa.
- Equipament de la guarderia d'ATED que afavoreix la conciliació de la vida laboral i familiar per a les dones del barri.

A més, per a donar suport a les dones joves del barri es proposa equipar la guarderia de manera que l'espai disponible en el local de l'associació pugui utilitzar-se perquè les mares organitzin grups de conciliació de la vida familiar i laboral. S'organitzarà un curs d'alfabetització per a dones.

1r CONGRÉS INTERNACIONAL DE FORMACIÓ PROFESSIONAL i 1a TROBADA DE CENTRES INTEGRATS D'FP

Tomeu Estelrich Rigo

El passat 21 i 22 de març va tenir lloc al Palau de les Arts Reina Sofia de València el **1r Congrés Internacional de Formació Professional** conjuntament amb la **1a Trobada de Centres Integrats d'FP**, organitzat pel Ministeri d'Educació i FP als quals hi han assistit nombrosos centres de tot el territori estatal, així com representants del MEFP (Ministeri d'Educació, Cultura i Esport) i el secretari d'Estat d'Educació i Formació Professional, Alejandro Tiana.

Més de 600 docents, entre professors i equips directius de totes les comunitats autònomes, han participat d'aquest Congrés que ha servit com a lloc de trobada i també per compartir 'experiències d'èxit en l'àmbit de la Formació Professional, tant dins com fora d'Espanya.

De la CAIB hi havia la Directora General de Formació Professional Maria F. Alorda Villarubias, el director del departament d'FP i Qualificacions Professionals Lluc Mas Pocoví i el director de l'IQPIB

Joan Antoni Sancho. El programa es va desenvolupar al llarg d'aquests dos dies i va ser de gran interès per als participants.

El Congrés va tenir un cicle de conferències amb experts procedents dels sectors més innovadors i estratègics del sistema productiu. Les ponències varen ser sobre intel·ligència artificial, 'big data', realitat augmentada, realitat virtual, indústria aeroespacial, transició ecològica o economia circular, entre d'altres.

Les conferències varen ser:

- Transformació i estratègia digital. (D. Daniel García Martínez - Siemens).
- El canvi metodològic que l'FP necessita. Una visió dual de l'FP. (D. Jorge Arévalo, viceconseller de FP i Aprenentatge Permanent del País Basc).
- Intel·ligència artificial (D. Miguel Àngel Ruiz Ortega - Samsung).
- Experiències d'èxit a Espanya (Taules rodones amb professorat de centres d'FP).
- Emprenedoria en FP (D. Pablo Peñalver, professor d'FP).
- Experiències d'èxit en l'àmbit internacional (Experiències de l'FP alemanya i canvis en l'FP francesa).
- Formació Professional. Talent jove, una aposta digital al futur. (Ramón Paredes, exvicepresident de RRHH i del RRII del grup SEAT - Volkswagen Espanya).
- Taules rodones en què es varen exposar programes i actuacions des de diferents CIFP. De la nostra Comunitat autònoma hi va participar Tomeu Alzamora Fàbregues, director del CIFP Joan Taix de Sa Pobla.

El divendres també varem comptar amb la presència del president de la Generalitat, Ximo Puig, que va destacar

que “cada vegada més, hi ha una apreciació molt positiva de la FP dins de les empreses”.

Es va complimentar als assistents amb àpats elaborats per alumnes de cicles formatius de cuina, així com una petita desfilada de Moros i Cristians.

Va clausurar el Congrés Alejandro Tiana, secretari d'Estat d'Educació, que ressaltà les següents conclusions:

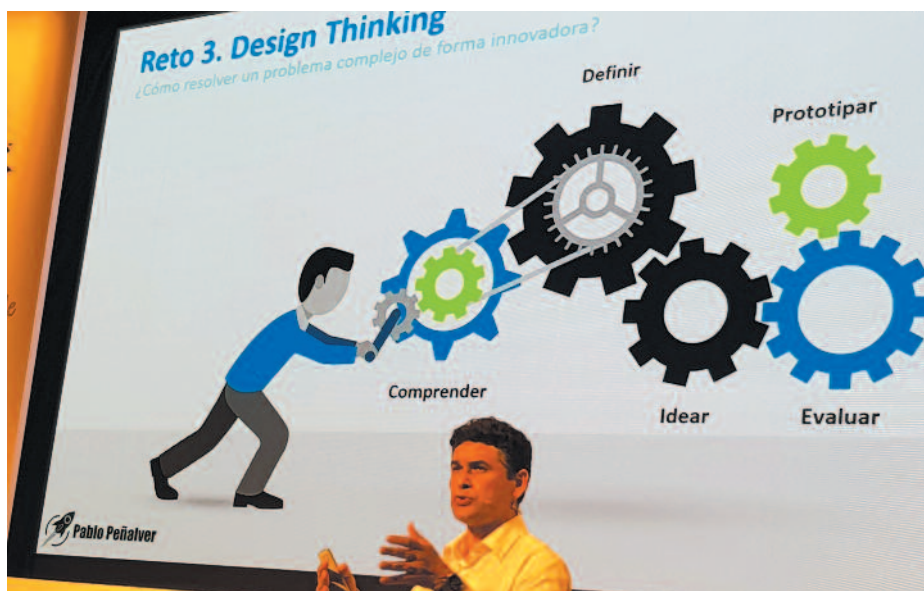
- Hem de donar resposta àgil a les noves necessitats formatives.

Intervenció de Tomeu Alzamora, director del CIFP Joan Taix

- S'han de reforçar les connexions entre el món productiu i les institucions, (empresa i formació).
- S'ha de reforçar el plantejament Integrat de la Formació Professional.

Finalment, es va posar èmfasi en la importància d'aquest tipus de trobades, com a eix facilitador d'un treball conjunt que ajuda a la millora de l'FP a l'Estat espanyol. Cal remarcar que cada any a l'Estat hi ha 800.000 alumnes que trien l'FP, però el Govern vol augmentar la xifra i posar en sintonia els equips docents dels centres amb les empreses. ■

Xerrada sobre innovació a les aules, de Pablo Peñalver

A l'Havana, Cuba, del 4 al 8 de febrer del 2019, en ocasió del Congrés de Pedagogia 2019, ens varem reunir les organitzacions sindicals d'Iberoamèrica, en el marc de la segona trobada del Diàleg Continental desenvolupat entre la Confederació d'Educadors Americans (CEA) i el Parlament Latinoamericà (PARLATINO), amb el ferm compromís comú, de seguir lluitant per un món més just i sostenible; que prioritzi la pau, la sobirania dels pobles i nacions, emmarcat en la justícia social, i per una educació pública de qualitat al llarg de tota la vida, en la recerca per aconseguir un desenvolupament humà integral i integrador.

Aquesta és la Declaració de l'Havana:

Les organitzacions d'educadors participants: la Federació de Docents Universitaris d'Amèrica del Sud (FESIDUAS); la Confederació d'Educadors Americans

(CEA), la Confederació de Treballadors i Treballadores de les Universitats de les Amèriques (CONTUA); la Federació de Sindicats de les Universitats de l'Amèrica Central, Mèxic i El Carib (FESITRAUCAMC), al costat de l'acompanyament d'organitzacions germanes, la FENPROF de Portugal, la Confederació d'STEs-Intersindical d'Espanya, l'STEPV - Intersindical Valenciana i l'STEI Intersindical de les Illes Balears, ens reafirmam amb l'educació com un dret social universal, que ha d'estar garantit per l'estat, tot prevenint les polítiques autoritàries i mercantils, promotores de la privatització.

Impulsam tots els esforços perquè les nostres regions puguin avançar com a zona de pau al costat de la democratització i la transformació social, -que estigui socialment referenciada-, que combati el racisme, la segregació i l'exclusió, sobretot de les comunitats negres, autòctones i minories ètniques. Al mateix temps que creim en una educació

pública que respecti la lliure orientació sexual i els drets de gènere, juntament amb el respecte de l'ús de les llengües minoritàries i les seves cultures.

Respectant la realitat històrica de cada país i l'anàlisi de l'estat de situació de l'educació pública en cada un d'ells, demanem un increment clar i sostenible del PIB en la inversió educativa i que es protegeixi aquesta de ser substituïda per les privatitzacions que, lluny de resultar una solució, afecta principalment els sectors més febles des del punt de vista social, econòmic i polític.

Les organitzacions sindicals presents en aquesta trobada alçam la nostra veu amb força i, una vegada més, feim una crida a la UNITAT en la DIVERSITAT, dels qui estan compromesos amb el millor destí dels seus pobles, els nostres pobles!

L'Havana, Cuba, 6 de febrer de 2019. ■

SOLIDARITAT

Cooperar és una fórmula de treballar d'igual a igual amb persones i col·lectius greument perjudicats per les relacions injustes d'intercanvi social i econòmic.

COOPERACIÓ

Per un món més igualitari sobre la visió crítica del model econòmic social capitalista que se'ns imposa i que és exclouent amb els més desfavorits.

INNOVACIÓ

La plataforma Moodle formacionsolidaria.org té com a objectiu compartir amb els docents llatinoamericans les noves eines pedagògiques.

EDUCACIÓ PER AL DESENVOLUPAMENT

El model de creixement econòmic establert és insostenible. L'educació és l'eina fonamental per a lluitar contra les desigualtats.

UN CAMÍ COMPARTIT

L'STEI INTERSINDICAL I
ENSENYANTS SOLIDARIS
AMB ELS

OBJECTIUS DE DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE

